LIETUVIŲ DIENOS

50 METŲ NUO VALST. DRAMOS TEATRO ĮKŪRIMO KAUNE SUKAKČIAI PAMINĖTI

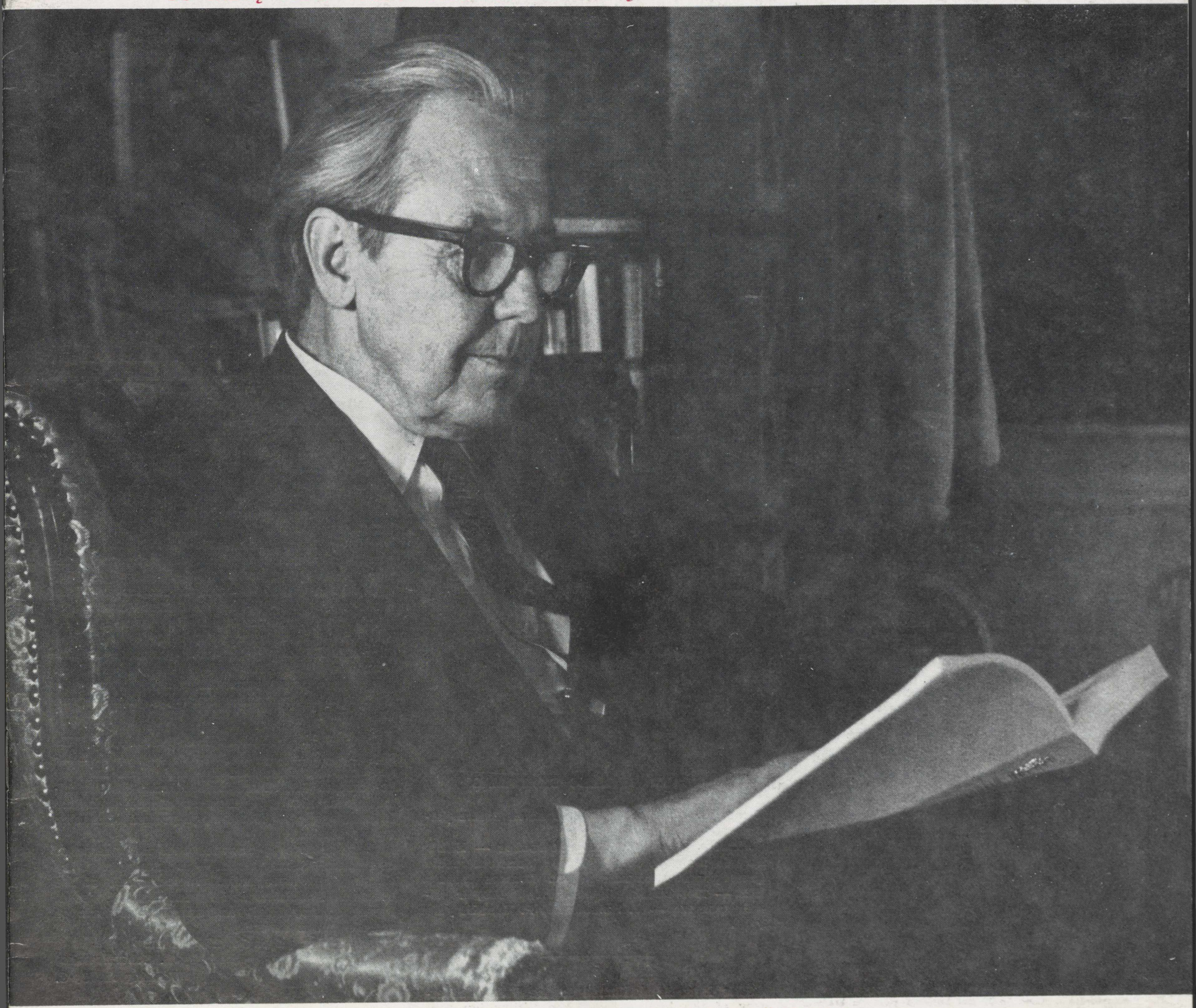

DRAMOS AKTORIUS HENRIKAS KAČINSKAS

LITHUANIAN DAYS
JUNE 1971

1971 BIRŽELIO MĖN.

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029
Telefonas: 664-2919

1971, birželis Nr. 6 (215)
Eina XXII metai
June, 1971 No. 6 (215)
Vol. XXII

Vyriausias Redaktorius / Editor-in-Chief
Bernardas Brazdžionis
Literatūros Redaktorius / Literature Editor
Juozas Tininis
Foto Redaktorius / Photo Editor
Daumantas Čibas
Anglų k. Redaktorius / Senior English Editor
Milton Stark
Anglų k. Redaktorius / English Editor
Alfonsas Milukas

Leidėjas / Publisher
Anthony F. Skirius
Administratorius / Circulation Manager
Juozas Andrius

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.
Signed or initialed articles do not necessary reflect the opinion of the editors or of Lithuanian Days magazine.

Žodinę ir visą kitą medžiagą, spausdintą "Lietuvių Dienų" žurnale, LD leidykla pasilaiko teisę panaudoti kitais atvejais be atskiro susitarimo.
Publishers reserve the right to reprint any or all matter published in Lithuanian Days magazine without separate agreement with the authors.

Rankraščius ir kitą medžiagą, jei kitaip nesusitarta, redakcija taiso ir tvarko pagal savo nuožiūrą.
Manuscripts or other matter submitted for publication in Lithuanian Days magazine will be edited at the discretion of the editors, unless otherwise agreed upon.

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį.
Republication of material from "Lithuanian Days" permissible only with indication of this source.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN", PUBLISHED 1946-49.

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.
If subsription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent; otherwise it will be renewed automatically.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August.

Atskiro nr. kaina 85 centai. **Single copy 85¢**

Prenumerata metams $8.00 bet kuriame pasaulio krašte.
Subscription $8.00 per year in any country of the world.
Garbės prenumerata / Honorary subscription $12.00.

"Second Class Postage Paid at Los Angeles, California".

TURINYS / CONTENTS

Laisvės idealas. Vedamasis. 3
Dramos Teatro režisieriai 1920 - 1940. 4
Esi aktorius..
Iš teatro aktorių atsiminimų: 5
P. Kubertavičius
Tefa Vaičiūnienė
A. Vainiūnaitė - Kubertavičienė
Joninės. Ištrauka iš H. Sudermano scenos veikalo. III veiksmas. 6
Pirmojo spektaklio dalyviai. 7
A. Gustaitis, **Nuo "Amerikos pirty" iki "Milžino paunksmės".** 8
žvilgsnis į lietuvių teatro dešimtmečius. Gausiai iliustruota aktoriais ir pastatymų vaizdais.
J. Blekaitis, **Henrikas Kačinskas,** Lietuvos dramos sukakties proga. 14
Valst. Dramos Teatro repertuaras nuo 1920. .15
Administracija rašo. 16
Vilniaus dramos teatras 1940. Foto nuotrauka. 17

ENGLISH SECTION

The Nationalities Council. 17
A. Milukas, **Ballet in Lithuania through the ages.** 18
Artist's Wife. J. Tininis. 19
Books and Periodicals. 20
LITHUANIANS MAKE NEWS. 21
Lithuanistics, by V. Širvydas. 21

H. Kačinskas — plačios skalės vaidila. .....
Iš A. Sutkaus atsiminimų.

ŠIS LD NUMERIS SKIRIAMAS

50 metų nuo Lietuvos Valst. Dramos Teatro įkūrimo sukakčiai paminėti.

Aktorių, pastatymų foto nuotraukos — iš LD žurnalo archyvo, Literatūros ir Meno metraščio (įvairių metų), Kauno Valst. Dramos Teatro 1920 — 1940 sukaktuvinio leidinio (1970) ir privačių asmenų — J. Palubinsko, P. Tendžiulytės ir kt.

This issue is dedicated to the 50th anniversary of the institution of the Lithuanian professional theatre.

VIRŠELIAI / COVERS

PIRMAS VIRŠELIO PSL. / FRONT COVER

Henrikas Kačinskas — Lietuvos Valstybinio Dramos Teatro aktorius.

Apie H. K. plačiau rašoma 14; 22 ir 23 pusl.

Henrikas Kačinskas — actor of the Lithuanian State Drama Theatre.

H. Kačinskas (b. 1903) gave up his teacher profession and in 1922 entered the Actors' Studio of A. Sutkus in Kaunas, simultaneously making appearances in a National Theatre and the satyrical theatre "Vilkolakis".

He was instantly recognized as one of the greatest talents of the Studio, able to recreate infinite varieties of characters with deepest insight and portrayal of their features, and also able to improvise.

In 1926 he was accepted as actor of the Lith. State Drama in Kaunas and after ten years of his work there H. Kačinskas became one of the greatest performers of the country. His repertoire at the State Drama encompassed roles of youth and aged personages, he portrayed farmers or intellectuals with equal talent (whether it was a mayor, a chivalrous knight, a nobleman, an artist, a clergyman or a doctor) — every single one of his creations was individually fresh beyond repetition.

From 1926 to 1928 he worked with the State Drama Theatre in Klaipėda, then from 1928 to 1940 he returned to the State Drama in Kaunas again, and then from 1940 to 1944 he was transferred to the State Theatre of the regained capital Vilnius.

His last dozen years of creative theatre work in Lithuania showed him at the height, the perfection of his talent. He presented such unforgetable characters as the 18th century Lithuanian patriot fighter Rev. Strazdelis (in Upstream), as Vincas Kudirka (in the drama of the same name), as Chi-Chi (in Sinful Angel), Kobi (in Hope), Helmer (in Doll's House)..

It would have been appropriate to have had H. KAČINSKAS appearances announced on billboards in a likewise grand manner as the Lith. Opera used to announce Kipras Petrauskas, for his merits to Lithuanian drama are of analogous importance.

In 1944 H. Kačinskas left for Europe. He participated in the stagings of emigrated Lithuanians, the Displaced Persons. Then in 1949 he came to USA. Here he continued his theatrical career acting in theatres of the American Lithuanians, also directing plays and educating young actors.

H. Kačinskas is also the best interpreter of Lithuanian literary works — he has been giving on stage and over radio, poetic recitals of the poems of Donelaitis and Baranauskas (Seasons, Forest of Anykščiai) and many other lyric or prosaic works as well.

More — on pages 14, 22, and 23.

Photo by S. Schachowskoj
Washington, D. C.

PASKUTINIS VIRŠ. PSL. / BACK COVER

Two characters recreated by H. Kačinskas: 1. Vincas Kudirka; 2. Father (in the drama "Father" by J. Grušas).

Valstybinio Kauno Dramos Teatro 15 metų sukakties minėjimo dalyviai 1935 metais.

Aktoriai, kiti teatro žmonės ir svečiai. Iš kairės (žemėje sėdi): J. Gustaitis, J. Monkevičius; I eilė: E. Žalinkevičaitė - Petrauskienė, Vikt. Žadeika, A. Vainiūnaitė - Kubertavičienė, Švietimo ministeris Tonkūnas, T. Vaičiūnienė, Stasys Šilingas, Ona Rymaitė, K. Šakenis, buv. Švietimo min., Jadvyga Oškinaitė - Sutkuvienė, rašyt. V. Mykolaitis - Putinas; II eilė (stovi): J. Siparis, K. Glinskis, B. Lukošius, K. Kymantaitė, Vincas Steponavičius, E. Vaičiūnas, Ant. Leimontaitė, rašyt. Petras Vaičiūnas, Galina Kalinaitė - Mažeikienė, A. Kernagis, Vanda Lietuvaitytė, V. Tamaliūnas, E. Grikevičiūtė, Mečys Chadaravičius, T. Daubaraitė, Juozas Keliuotis, T. Liaugaudaitė, Ksenija Dauguvietytė, Jurgis Petrauskas, Antanas Sutkus, J. Grybauskas (?); II eilė: S. Petraitis, E. Kaštaunas, A. Mackeičius, Kaz. Juršys, K. Siemaška, H. Kačinskas, Stasys Pilka, J. (?) Adomavičius, P. Kubertavičius, rašyt. Balys Sruoga, S. Čaikauskas, Vladas Fedotas - Sipavičius.

Participants of the 15th anniversary commemoration of the Lithuanian State Drama in Kaunas 1920 - 1935.

Laisvės idealas

Sunku yra numarinti tautos gyvybės instinktą. Neįmanoma užgniaužti tautos gybės dvasios. Nei okupacinės formos, nei policinės prievartos, nei teismai, kalėjimai, žudymai, trėmimai nenuslopino lietuvių tautos laisvės siekio po to, kai suvereninė valstybė buvo suardyta, kai ji tarp priešų ir kaimynų buvo padalinta, kai neatlaidaus rusiškojo imperializmo buvo slegiama šimtus metų...

Kapų tyloje alsuoja mirties dvasia. Bet Lietuva nepaniro į kapų tylą. Gedulo, ilgesio, skausmo ir liūdesio dainos nešė ne susitaikymą su nebūtimi, bet žadino, palaikė ir ugdė gyvybės dvasią. Noras gyventi stiprino norą išsivaduoti iš vergijos. Noras būti laisvais skatino nusimesti pančius dvasinius ir fizinius. Bet pirma reikėjo išaugti laisvais dvasia, kad tautos nariai pribręstų fizinei laisvei. Savajai tautai Vincas Kudirka lietuviškai tarė Šilerio "Viliaus Tellio" žodžiais:

Yra tironų priespaudai riba!
Jei prispaustasis nesuras tiesos
Ir nepakenčiama bus jo našta,
Tai jis paguodos paieškos danguj
Ir teises ten nelaužomas suras,
Kurios kaip žvaigždės šviečia amžinai...
O jeigu niekas jau nebepadės,
Tai paskutinė priemonė bus kardas...

Išnaudodama pasaulinių įvykių situaciją, lietuvių tauta "pakėlė kardą" 1918 metais.

Ir kai II pas. karo pasėkoje lietuvių tauta vėl neteko nepriklausomybės, po herojiškai sudėtų partizaninių aukų, po beviltiško pasipriešinimo ginklu, vėl reikėjo ieškoti "modus vivendi", vėl atsigrįžta į mokytoją istoriją. Minint 1862 - 64 metų sukilimus, V. Mykolaitis-Putinas sukilėlių vado kun. Mackevičiaus lūpomis taip guodė ir stiprino šiandieninių sunkumų varginamą tautą:

"Laisvė tautai yra didelė brangenybė. Tik laisva tauta sukuria savo kultūros gražiausius žiedus. Dėl to mes kovosime ir kitus vesime į kovą už laisvę. Tik aš nesutinku... kad be laisvės jau nebūtų gyvenimo. Ir pavergta tauta kartais esti nepaprastai kūrybinga. Skausmas suteikia pajėgas dideliems darbams ir dar didesniems pasiryžimams. Laisvės idealas vėl pasirodo savo aukštybėse is suspindi nesuteptu skaistumu. Jis gaivina, įkvėpia ir kelia ne tik išrinktuosius, bet ir minias... Kad ir vergovė taptų kūrybinga, tauta turi būti stipri, atspari, sąmoninga. Tauta turi būti priaugusi ne tik nepriklausomybei, bet ir vergovei, Tada ji bus pribrendusi ir amžinybei." ("Sukilėliai").

Amžinybės žvilgsniu — sub speciae eternitatis — tauta ryžtasi kūrybai net ir nelaisvėje, ir jeigu ji tai pasiekia, ji per imanentinės kūrybos dvasią išsiugdo laidą vėl tapti laisva ne tik dvasia, bet ir kūnu, vėl vainikuoja savo pastangas nepriklausomos valstybės forma. Taip įsikūnija laisvės idealas!

DRAMOS TEATRO REŽISIERIAI

... Kada dėl besikaitaliojančių politinių aplinkybių teko Vilniuje darbą nutraukti, didžioji to kolektyvo (J. Vaičkaus vadovaujamos Dramos studijos – *Red.)* dalis persikėlė į Kauną ir čia susiorganizavo į Meno Kūrėjų Dr-jos Vaidyklą. Lygiagrečiai buvo įsikūręs Tautos Teatras. Bet tos dvi meno įstaigos neilgai teegzistavusios, užsidarė, ir jų vietoje įsikūrė dabartinis Valstybės Dramos teatras, kurio pirmasis spektaklis "Joninės" įvyko 1920 metų gruodžio 19 d.

To spektaklio dalyvių tarpe buvo keletas šios dienos jubiliatų (Vainiūnaitė, Vaičiūnienė, Kurmytė, Kubertavičius) ir keletas kitų, kurie dėl įvairių priežasčių turėjo išsiskirti su teatro darbu...

Pačiam teatro kolektyvui rūpėjo meniškai augti ir tobulėti, jis nesitenkindavo pasiektais laimėjimais, bet stengėsi žengti progreso keliu pirmyn. Teatro repertuare matome pastatymus režisierių J. Vaičkaus, A. Vitkausko, K. Glinskio, B. Dauguviečio, A. Sutkaus, A. Olekos-Žilinsko, M. Čechovo, Fed. Sipavičiaus, S. Pilkos, J. Petrausko, A. Žalinkevičaitės, K. Jurašūno, A. Jakševičiaus, R. Juknevičiaus, B. Lukošiaus ir A. Marteno.

Visi tie režisieriai, ypač J. Vaičkus, K. Glinskis, B. Dauguvietis, A. Oleka-Žilinskas ir M. Čechovas davė kolektyvui progos išaugti į pajėgų meninį vienetą.

Juozas Vaičkus nuostabiai juto žmoguje vaidybinį talentą. Daugelis lietuvių, teatro darbą dirbančių ne tik profesionalų, bet ir mėgėjų sakosi į tą darbą esą įtraukti ne kieno kito, tik Juozo Vaičkaus. Jis buvo lietuviško dramos teatro įkūrėjas, ir nors tasai titulas tepuošia jo kapą ir atvaizdą teatro foyer, jis buvo tasai, kuris įvykdė svajonę apie profesinį lietuvišką teatrą.

Kastanta Glinskis (1886 - 1938)

1920–1939. *Konstantinas Glinskis* – rafinuotos formos aktorius – davė kolektyvui daug ir vertingų toje srityje pavyzdžių. Kas yra matęs K. Glinskį mūsų scenoje, iki šiol su gilia simpatija prisimena jo sukurtus personažus. Deja, išgyventieji sunkumai suardė jo sveikatą, ir 1938 m. netekome jo nebegrąžinamai.

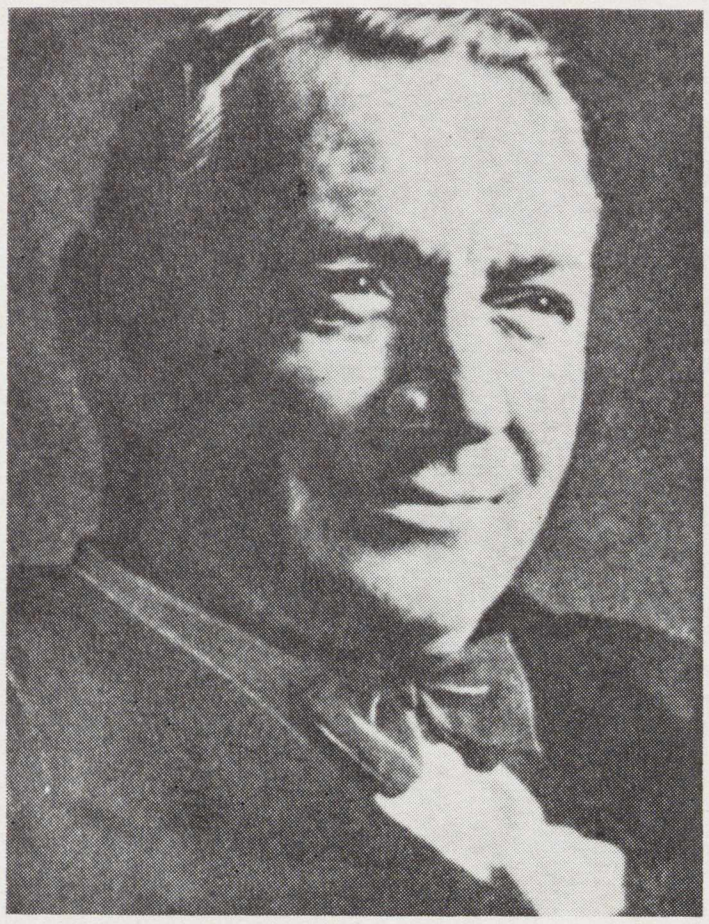

Borisas Dauguvietis (1885 - 1949)

1923 – 1940 m. *Borisas Dauguvietis* – impulsyvus kupinas energijos, neišsenkamos fantazijos, ilgą metų eilę vienas nešė ant pečių teatro režisūros darbą. Užtektų pasakyti, kad iš 169 veikalų, ėjusių mūsų teatre, jo pastatyta virš 80! Ir originaliai lietuvių dramaturgijai jų tarpe tenka imponuojantis skaitmuo.

1926 – 1933. *Antanas Sutkus* – ateidamas į teatrą kaip direktorius, papildė kolektyvą kai kuriais Vilkolakio teatro trupės artistais.

Nors, būdamas Komisarževskio mokinys, žavėjosi improvizacinio darbo sistema, bet draug su tuo savo darbuose - pastatymuose

Antanas Sutkus (1892 - 1968)

Andrius Oleka-Žilinskas (1893 - 1948)

Leading directors of the drama productions of the Lithuanian Theatre in Kaunas, 1920-1940.

išryškino realistinę linkmę, atnešdamas stambų teorinį bagažą.

1929 – 1933. *Andrius Oleka-Žilinskas* – anuometinio teatro direktoriaus rašytojo Jurgio Savickio pakviestas iš Antrojo Maskvos Dailės Teatro. (Mchat II), kuriame dirbo nuo pat įsikūrimo, perteikė kolektyvui Stanislavskio vaidybos sistemą ir pradėjo Valstybės Teatro darbe naują barą. Jis iškėlė aktoriaus ir jo darbo svarbą, išryškino ansamblio reikšmę ir esmę. Iškėlė tai, kad kiekvienas spektaklio dalyvis dirba vienodai svarbų darbą, kad visi – nuo režisieriaus iki statisto – vienodai svarbūs spektaklio dalyviai. Jis išugdė atsakomybės už spektaklį jausmą. *)

... Tai buvo gal kūrybingiausias Valstybės Teatro Dramos veiklos laikotarpis. Aktoriai išaugo ir jų pajėgumas leido pastatyti mūsų scenoje tokius veikalus, kaip Hamletas, Dvyliktoji naktis, Revizorius, vėliau Lyras, Makbetas ir daugelį kitų .

Įsteigtoji 1924 metais Valst. Teatro Dramos studija, per eilę metų davė gražų būrį aktoriško jaunimo. Ir jau 1931 metais Valst.

(Iš A. Kupsto *ir A. Mackevičiaus* rašinio Valst. Dramos Teatro dvidešimtmečio sukaktuvinio 1920 – XX – 1940 leidinio).

---

*) Ketvertą metų padirbęs, A. Oleka-žilinskas išvyko į Prahą, iš kur 1936 persikėlė į New Yorką ir čia kurį laiką vaidino bei dirbo pedagoginį darbą. Mirė 1948.

Valtybinės Dramos Teatro 1920 — 1940 metų režisieriai ir jų pastatymai:

J. Vaičkus — 3 veikalai; **A. Vitkauskas** — 1 veikalas; **K. Glinskis** — 33 veikalai; **A. Sutkus** — 11 veikalų; **L. Gira — 1 veik.; J. Petrauskas** — 1 veikalas; **B. Dauguvietis** — 84 veikalai; **S. Pilka** — 6 veikalai; **A. Oleka-Žilinskas** — 8 veikalai; **V. Fedotas-Sipavičius** — 6 veikalai; **M. Čechovas** — 3 veikalai; **A. Žalinkevičaitė** — 3 veikalai; **K. Juršys** — 4 veikalai; **A. Jakševičius** — 1 veikalas; **K. Jurašūnas** — 2 veikalai; **B. Lukošius** — 2 veikalai; **A. Juknevičius** — 2 veikalai; **A. Marten** — 1 veikalas.

Iš teatro aktorių atsiminimų

Esi aktorius...

"Daug kartų miriau, daug kartų vedžiau..."

Rašo *P. Kubertavičius*

Gimiau Krosnos apylinkėje, taip sakant Dzūkijoje. Paaugęs ganiau gyvulius, vėliau pradėjau lankyti *Vargo mokyklą*, paskiau perėjau į Pradžios mokyklą.

Neramioje mano dzūko sieloje gimė noras išsiveržti iš siauro, nors ir gražaus dzūkiško pasaulio, noras išlipti į pasaulį. Atūžė Didžiojo karo audra. Puikioje Dzūkijoje sproginėjo granatos, tarškėjo kulkosvaidžiai. Ta audra mane nunešė į plačiąją Rusiją. Pirmiausia patekau į Voronežą, vėliau į Petrapilį, maniau būti mokytoju, — deja, nepasisekė; maniau būti inžinierium — nepavyko. Galų gale patekau į teatrą. Tai buvo Petrapily. Ten gyveno Juozas Vaičkus. Jis suorganizavo Perapily savo pirmą "skrajojantį lietuvišką teatrą",įsteigė pirmąją lietuvišką teatro mokyklą. Į tą mokyklą įstojau ir aš. Truputį pasimokęs jau išėjau į sceną. Tai buvo veikale "Genovaitė". Labai nedrąsus tuomet buvau. Ypatingai bijojau moterų. Reikėjo man į sceną išvesti moterį. Visi šaukė, kad ją stipriau laikyčiau, bet aš bijojau paliesti ją arčiau, kojos virpa. Taigi pirmoji rolė man buvo labai sunki ir dar todėl, kad turėjau vaidinti s umoterim — partnere. Tai buvo 1916 metais. Tuo metu ir visą teatro administracinį darbą atlikdavom mes patys artistai, t. y. lipdydavom afišas, platindavom atsišaukimus — skrajutes. Vienu žodžiu dirbom viską, kas teatrui buvo reikalinga.

1918 metais susikrovėme visą savo "mantą" ir išvykome į Vilnių. Vilniuje radome vokiečius. Kiekvienas žingsnis sunkus. Bet mes padėjome visas pastangas ir išsirūpinome leidimą vaidinti Vilniuje. Važinėjom gastrolėms ir į kitas Lietuvos vietas. Vaidinome daržinėse, kluonuose ir po atviru dangum.

1919 metais į Vilnių atėjus bolševikų armijai ir tuometinei Lietuvos valdžia iš Vilniaus pabėgo į Kauną. Mūsų teatras pasiliko Vilniuje ir jau po trijų dienų vėl įvyko spektaklis. Bolševikų valdžia pavedė mums "Poguliankos" teatro patalpas. Dauguma mūsų artistų buvome paskirti į pirmąjį lietuvių bolševikų pulką, kuriame tarnavome ir tuo pačiu laiku vaidinome spektakliuose. Vilnių užėmus lenkams, lietuviams vaidinti buvo uždrausta.

Pripuolamai Vilniuje sutikau vieną senelį iš mano gimtosios Dzūkijos, kuris už centnerį rugių apsiėmė mane nuvesti į tėviškę. Po keletos dienų, įvairiais šunkeliais, vargais-negalais pasiekėme Alytų, o iš ten ir gimtinę. Kaip vėliau sužinojau, — senelis atnešė man laimę, nes už valandos po mūsų išvykimo, lenkai buvo atėję mane areštuoti.

Po kurio laiko J. Vaičkaus teatro artistai susirinkome Kaune. Čia pradėjom galvoti, kaip pradėti darbą. Patalpų nėra, lėšų nėra, — bet yra noras ir pasiryžimas dirbti. Netrukus buvau pašauktas atlikti karinės prievolės. Vėl kareivis ir artistas. Dienos metu karinė tarnyba — vakarais vaidinimai, o naktimis — repeticijos. Nebuvo laiko nei miegui, nei poilsiui. Už tai negavau jokios algos — jokio atlyginimo. Kiek vėliau įsikūrė "Meno Kūrėjų Draugija", kuri padėjo organizuoti nuolatinį Dramos ir Operos teatrą. Pirmasis spektaklis įvyko 1920 m. gruolžio mėn. 19 dieną. Tai mūsų mūsų Valstybės Dramos Teatro gimimo data. Nuo tos dienos ir dirbu tame teatre. Ar sunkesnės ar lengvesnės dienos, jo neapleidžiu.

Daug kartų buvau: elgeta, karalium, kaimiečiu, revoliucionierium, plėšiku, direktorim, baudžiauninku, kalviu, girtuokliu, meilužiu. Daug kartų miriau, daug kartų vedžiau, — skyriausi, bučiavausi...

Arčiau man prie širdies drama ir tragedija. Bet mėgstu ir komediją. Juo įvairiau, juo įdomiau...

Kaunas, 1940.XII.12 l.

(Iš sukaktuvinio leidinio "Valstybinis Dramos Teatras", 1920—1940. XX).

"Patyriau daug džiaugsmo, asmeninės laimės..."

Rašo *Tėfa Vaičiūnienė*

1920 m. spalio pirmosiomis dienomis nedidelis mūsų Petrogrado lietuvių klubo vaidintojų būrelis — Ona Kurmytė, Juozas Bieliūnas klubo meno vadovas-režisierius) ir aš — grįžom į Vilnių, tikėdamiesi čia dirbti Juozo Vaičkaus vadovaujamame dramos teatre. Bet mūsų svajonėms nebuvo lemta išsipildyti: Juozas Vaičkus su visu kolektyvu buvo jau persikėlęs į Kauną...

Teatras, kuriame gimė mūsų pirmgimis — "Joninių" spektaklis, buvo vertas savo miesto. Viename pastato gale, kuris vadinosi teatru, buvo salė ir keletas nedidelių kambarėlių artistams, kitame — restoranas. Teatro administracija įsikūrė Meno kūrėjų draugijoje.

Patalpos ankštos, apleistos, nešvarios, drėgnos. Be to, reikėjo čia sutilpti ir operai, ir dramai. Daugiausia repetuodavom J. Vaičkaus bute, dideliame kambaryje, tik prieš spektaklį pereidami į sceną, ir tai tik vakarais, nes dieną kiekvienas dar dirbom kokioje nors įstaigoje, repetuodavome iki vėlyvos nakties.

...H. Zudermano "Joninių" veikalo repeticijos man asmeniškai didelio entuziazmo nesukėlė dėl subjektyvinių priežasčių: Petrograde, lietuvių klube, šiame veikale aš vaidinau Trūdę, o čia Vaičkus paskyrė jos motinos, senos dvarininkės, vaidmenį. Mano, pradedančios aktorės, savimeilė buvo įžeista...

1920 m. lapkričio mėn. 15 d. aš pasirašiau pirmą sutartį kaip profesionali aktorė. Pasirašė tada aštuoniolika žmonių: keturiolika aktorių, trys režisieriai — Juozas Vaičkus, Kastantas Glinskis, Aleksandras Vitkauskas ir administratorius — Petras Vaičiūnas.

Vadinasi, baigta su saviveikla. Esi aktorius ir turi galvoti apie rimtą profesionalų pasiruošimą. O kur ir kaip ruoštis? Nei specialios teatrinės mokyklos, nei kito teatro, kur būtų galima nors pasižiūrėti gerų aktorių vaidybos. Padėjo pati scena ir režisieriai. Mūsų laimei, dauguma jų buvo geri pedagogai.

Per dvidešimt metų nuo pirmo "Joninių" spektaklio iki 1940 m. rudens, kada buvau perkelta į Vilniaus dramos teatrą, patyriau daug džiaugsmo, asmeninės laimės, bet nemažiau ir skausmo, nusivylimo.

... Visus vaidmenis, kurie man buvo pavesti vaidinti, — patiko ar nepatiko, — stengiausi pamilti. Tie, kurie labiausiai buvo artimi mano prigimčiai, kažkaip susiliejo, lyg ir ištirpo manyje, o tie, kurie buvo svetimi mano charakteriui, — pasiliko iki šiol šalia.

(Iš rašinio "Pradžia ir visas gyvenimas", Kultūros barai, 1970, nr. 12, psl. 44-5).

Kaip viskas prasidėjo

Rašo **A. Vainiūnaitė-Kubertavičienė**

Jau nuo vaikystės dienų jaučiau pamėgimą vaidinti, deklamuoti. Vėliau teko dalyvauti moksleivių ruošiamuose spektakliuose ir literatūros vakaruose rusų kalba.

1912 m. V. Avižonis (dabar akių profesorius) pakvietė dalyvauti lietuvių vaikų eglaitėje, veikaliuke "Nepasisekė Marytei" — Stefutės rolėje.

Šiuo savo debiutu buvau sužavėta. Vėliau jau 1913 m. K. Sleževičius (dabar matematikos profesorius) jau pakvietė mane dalyvauti suaugusių vakarėly, statė "Velnias ne boba", man teko tos — bobos Keraitienės vaidmuo.

Repetavome tik laisvu laiku, bet laukiau kiekvienos repeticijos, kaip kokios šventės; atmintinai žinojau ne tik savo, bet ir visų kitų dalyvių žodžius.

Atėjo ir lauktoji spektaklio diena, kiek buvo triūso ir malonaus rūpesčio, tekdavo apibėgioti daug pažįstamų, pasitrankyti įvairiuose miesto užkampiuose ir priemiesčiuose, kol pasisekdavo pasiskolinti reikalingą sijoną bei kitką veikalui, nes salėje, kur vaidinome, be scenos nebuvo nieko.

Anuomet buvau jauna ir liekna mergaitė, taigi, kad atrodyčiau storesnė boba, turėjau užsidėti bent 7-8 apatinius sijonus.

Ir, štai, vaidinimo metu, karščiausioj scenoj, vienas sijonų atsirišo ir pradėjo smukti žemyn... Kai kurie sėdį pirmose eilėse tą pastebėję, išsigando, norėjo prašyti nuleisti uždangą, nes nežinojo kaip aš reaguosiu pamačiusi, o režisierius (K. Sleževičius) laksto užpakaly ir šaukia:"Antanytės sijonas krenta".

Aš gi nieko nejaučiu ir negirdžiu, tik atsisėdus sofon, pastebėjau sijoną nukritus, pamaniau, kad ką tik nukrito — tuoj kojomis jį pastūmiau po sofa, net nieks nepastebėjo ir toliau tęsiau vaidinimą, lyg nieko nebūtų atsitikę...

Po spektaklio visi prieteliai nutarė, kad turiu būti artiste.

Gal ir tai prisidėjo, o gal iš viso patraukimas vaidinti privertė — rimtai svajoti apie apie sceną.

Tada buvo tik beviltė svajonė turėti savo nuolatinį teatrą, scenos meno profesionalų būrį ir girdėti scenoje lietuvių kalbą, matyti veikalus, pastatytus taip, kaip matydavome rimtuose teatruose.

Bet tai įvyko!

Jau 1918 m. su pirmuoju ešalonu atvykau Vilniun, čia įstojau į Juozo Vaičkaus studiją - teatrą, nuo čia ir prasidėjo rimtas darbas teatre...

(Iš sukaktuvinio leidinio "Valstybinis Dramos Teatras", 1920 — 1940. XX).

Ištrauka iš
Hermann Sudermann

Joninės

keturių veiksmų scenos veikalo, kurį pirmą kartą suvaidino Kauno valst. dramos teatras 1920 m. gruodžio mėn. 19 d.

III VEIKSMAS

Dešimtoji scena. *Jurgis vienas, vėliau Trudė*

JURGIS *atsisėda prie stalo ir bando skaityti. Paskui suklusta ir pakilęs eina prie vidurinių durų, šaukdamas į sodą.* Ar ten kas yra? Atsakykite! *Tyliau.* Ar tai tu Marike?

TRUDĖS balsas *besiskundžiantis.* Ne, tai tik aš.

JURGIS. Trude! Ką tu ten darai?

TRUDĖ. *palaidais plaukais ir naktiniu apsiaustėliu delsdama įeina.* Man taip pasidarė neramu. Aš norėjau dar tik truputį žvilgterėti į tave.

JURGIS. Bet, vaikuti, jeigu tėvas pastebės! Greitai eik į savo kambarį.

TRUDĖ. Negaliu Man taip sunku ant širdies.

JURGIS. Dėl ko gi?

TRUDĖ. Jurgeli, žinai, ką? Aš manau, kad nesu pakankamai tau gera.

JURGIS. Ką? Ką? Kas tai per nesąmonė?

TRUDĖ. Aš esu per kvaila. Nežinau, ką su tavim kalbėti. Aš per kvaila.

JURGIS. Vaikuti, meilute, mažyte!

TRUDĖ. Prieš tai sode buvo tokia graži mėnesiena. Tu nepratarei man nė žodelio.

JURGIS. Mama juk buvo drauge.

TRUDĖ. Jurgeli, kol dar laikas... ar tu verčiau nevestum kitos?

JURGIS. Dėl Dievo meilės, ar tu jau tai kam nors kitam esi pasakius?

TRUDĖ. Taip, tėvui. Jis mane išbarė ir pasakė, kad man reikia eiti, kad aš turiu sužadėtinį.

JURGIS *juokdamasis* Hm... hm!.. O dabar aš tau kai ką pasakysiu, brangioji –

TRUDĖ. Bet jeigu aš tave padarysiu nelaimingą, tada verčiau man pasiskandinti.

JURGIS. Pirma: tu čia lakstai naktiniu apsiaustėliu, o tai nepadoru.

TRUDĖ. Po trijų dienų juk mes jau būsime vedę.

JURGIS. Nebent todėl!.. Gražūs tavo plaukai!

TRUDĖ *laiminga.* Taip? Ar jie tau gražūs?

JURGIS. Ir antra: aš jokios kitos nevesiu. Tu neisi skandintis. Mes labai vienas antrą mylėsim. Pirma tu būsi mano žaidimų draugas, o paskui gal ir mano tikras bičiulis. Ar taip gerai?

TRUDĖ. Taip.

JURGIS. O dabar – eik į lovą.

TRUDĖ. Tada aš įsisupsiu visa į savo plaukus ir galvosiu: tu pasakei, kad jie gražūs. Ir paskui aš juose užmigsiu... Labąnakt.

JURGIS. Labąnakt. *Pabučiuoja į kaktą, ir Trudė išeina.*

Vienuoliktoji scena. *Jurgis vienas, vėliau Marikė*

JURGIS *dūsaudamas vėl atsisėda į savo vietą ir, apglėbęs veidą rankomis, susimąsto.*

MARIKĖ *įeina tyliai.*

JURGIS. Svirpliuk! Svirpliuk! Ar tu vis dėlto atėjai?

MARIKĖ. Dar labai anksti, ar ne?

JURGIS. Dar viena valanda... maždaug... Ar visi jau miega?

MARIKĖ. Taip, šviesa visur buvo užgesinta.

JURGIS. Na, eikš, sėskis čia. Taip?

MARIKĖ. Nežinau – aš galvoju, kad man reikia eiti.

JURGIS. Eikš, eikš. Galėsi ką nors paskaityti. Aš irgi skaitau, matai.

MARIKĖ. Na, tada. *Atsisėda.* Bet iš tikro aš mielai viena nueisiu į stoti.

JURGIS *švelniai.* Svirpliuk! *Ji užsimerkia.* Ar pavargus? *Ji paneigia.* Visą gyvenimo valandą aš turiu tave vien tik sau.

MARIKĖ. Turi tai, kas tau priklauso.

JURGIS. Taip pat ir aš.

MARIKĖ. Ar jau visos Joninių ugnys užgeso?

JURGIS. Kaip neužges. Juk malkų krūva greitai sudega.

MARIKĖ. Ir tada vėl viskas kaip buvo! Ak, kaip gražiai tu šiandien kalbėjai! Aš dar niekad nesu girdėjusi žmogaus, taip kalbančio.

JURGIS. Ir tu buvai vienintelė, kuri tai suprato.

MARIKĖ. Nieko nuostabaus. Aš jaučiausi, tarsi pati ten kalbėčiau. Vadinasi, aš nenoriu pasakyti –

JURGIS. Ko nenori pasakyti?

MARIKĖ. Ak, tu jau žinai.

JURGIS. Aš nieko nežinau.

MARIKĖ *truputį patylėjusi.* Jurgi, aš noriu tau kai ką prisipažinti. Dėl to aš ir čia atėjau... Tai turi žinoti tik tu vienas... Aš šiandien susižiedavau, Jurgi.

JURGIS. Svirpliuk!

MARIKĖ. Na, taip.

JURGIS. Su kuo?

MARIKĖ. Su sakytojo pagelbininku... Su kuo gi kitu? Juk kito čia nėra. Gal tu manai, kad su Rudakiu?

JURGIS. Kodėl tu taip padarei?

MARIKĖ *nustebusi.* Na?

JURGIS. Kodėl tu taip padarei?

MARIKĖ. Juk gyvenimas prieš akis, Jurgi. Gi Joninių ugnys nevisada degs, Jurgi.

JURGIS. Neturėjai to daryti. Visai paprastai...

MARIKĖ. Nešauk taip garsiai!

JURGIS. Juk tu jo visai nemyli.

MARIKĖ. Tu to visai nežinai.

JURGIS. Taip? Na, taip... gali būt. Atleisk, aš juk tavo paslapčių nežinau. Na, tai sveikinu. ..

MARIKĖ. O aš labai dėkoju.

JURGIS. Bet kodėl pirmiausia tu man tai pasakai? Kodėl ne dėdei ar... Aš juk nesu tau toks artimas...

MARIKĖ. Ne? Ar tu tikrai nesi man artimas? Aš maniau!

JURGIS. Na, juk kiekvienas iš mūsų turi savo laimę – tu savo, aš savo. Mes nieko negalime daugiau vienas kitam padaryti. Dabar juk mes galim kalbėti ir apie praeitį. Tu esi skaičiusi mano dienoraštį. Be to, esi net kreivą priesaiką padariusi. Tu eini tik prie didžių dalykų, smulkmenomis neužsiimi. Norėčiau, kad ir aš toks būčiau... Tu žinai, kam mano eilėraščiai buvo skirti. Mes nebegalim toliau vaidinti nekaltųjų. Tad sakyk man visai atvirai: kodėl tu anuomet man buvai tokia bloga?

MARIKĖ. Ar tikrai buvau, Jurgi? –

JURGIS. Na, tavo nuodėmių sąrašo geriau aš tau nepateiksiu. Atrodė, tarsi tu stengtumeis mane įsiutinti. Ar dar prisimeni, kai aš vieną vakarą nuėjau paskui tave į pieno rūsį ir kaip tu mane ten visą naktį uždarytą išlaikei? Ar dar prisimeni, nenaudėle?

MARIKĖ *juokdamosi.* Prisimenu, prisimenu!

JURGIS. Kodėl tu tai padarei?

MARIKĖ. Visai paprastai. Tu esi ponas von Hartwigas, o aš tik lietuvaitė pamestinukė – ir dar blogiau. Jeigu tu paskui tokią, kaip aš nubėgai į rūsį, tai ji maždaug žino, arba mažiausia numano, ko iš jos nori.

JURGIS. Taip ir buvo. Ir tu tuomet nuėjai po manzanijos obele ir bevelijai numirti.

MARIKĖ *pritaria galvos linktelėjimu.*

JURGIS. Taip buvo. O ar tu niekad nepagalvojai, kad galėjo ir kitaip būti? Trudė tada buvo dar vaikas. Ir kadangi aš tavęs negalėjau gauti, tai paskui aš paėmiau Trudę. Ar tu niekad apie tai nepagalvojai?

MARIKĖ. Kaip aš būčiau išdrįsusi taip galvoti?

JURGIS. Ir vėliau niekad, niekad?

MARIKĖ. Užvakar – paskaičiusi tavo sąsiuvinį, pagalvojau.

JURGIS. Taip, dabar per vėlu.

MARIKĖ. Aišku, dabar per vėlu... Ak, jei aš tuomet būčiau buvusi, kokia šiandien esu, aš nebūčiau taip gynusis.

JURGIS. Svirpliuk, ar žinai, ką dabar kalbi

MARIKĖ. Ak, Jurgeli, dabar viskas vis viena. Kiekvienas turi savo paskirtį – tu turi valdyti, aš turiu tarnauti., o mirti turime abu.

JURGIS. Tu turi būti labai, labai myliama... visu jausmu, visu protu.

MARIKĖ. JIS myli mane.

JURGIS. Ak, JIS!

JUOZAS VAIČKUS, režisierius

Pirmojo spektaklio dalyviai

P. Kubertavičius, dabar pensininkas, Lietuvoje, teatre dirbo nuo pirmojo pastatymo. Teatrą suvalstybinus 1922, pakviestas pirmaeiliu aktorium. Vaidino daugiausia pagrindinius vaidmenis — ar tai būtų karalius, ar ūkininkas; jis sukūrė daugiausia lietuvių valdovų vaidmenų: Mindaugą, Vytautą Didįjį, Skirgailą, Šarūną...

Petras Kubertavičius

Tefa Dragūnaitė - Vaičiūnienė

Tefa Dragūnaitė - Vaičiūnienė, Petro Vaičiūno žmona, "Joninėse" vaidinusi Trudės motiną, seną dvarininkę, mūsų teatre dirbo iki pensijos, sukurdama dešimtis švelnių, jautrių moterų vaidmenų, kaip Rožę "Aušros sūnuose", Marytę "Sudrumstoj ramybėj", Sakalienę "Naujuose žmonėse" ir kt. Atrodė, joy Vaičiūnas specialiai jai sukuria tą ar kitą vaidmenį.

J. Vaičkus (1885 - 1935) — liet. profesinio teatro pradininkas, režisierius. Peterburgo un-te pradžioje studijavo teisę, paskui teatro meną. Po I pas. karo įsteigė vaidybos studiją, kurioje su teatru susipažino J. Stanulis, P. Kubertavičius, V. Dineika, O. Kurmytė, P. Tendžiulytė ir kt.

Nuo 1923 m. kurį laiką gyveno ir teatro srityje dirbo JAV-se, režisuodamas ir važinėdamas po kolonijas su vaidinimais. Grįžęs į Lietuvą, įsteigė kino aktorių studiją.

A. Vainiūnaitė - Kubertavičienė

Antanina Vainiūnaitė (Kubertavičienė) dirbo teatre nuo pirmojo vaidinimo; teatrą suvalstybinus, pakviesta pirmaeile aktore ir dirbo be pertraukos iki pensijos. Suvaidino keliasdešimt didesnių ar mažesnių rolių — karalienių, kunigaikštienių, grovienių, baronienių, neišskiriant nė miesčionių ar prastų moterėlių; vaidino teigiamus ir neigiamus tipus, su lygiu įsijautimu.

J. Stanulis teatre dirbo nuo pirmojo vaidinimo iki 1923 m., kada įkūrė ir vedė Liaudies Teatrą; paskui vėl grįžo ir dirbo iki 1931 m. Buvo Šiaulių teatro (iki 1935), vėliau Klaipėdos teatro direktorium, kur, be to, ėjo režisieriaus pareigas ir vaidino.

Juozas Stanulis

P. Tendžiulytė (Pola Lucas)

P. Tendžiulytė (Mrs. P. Lucas) į teatrą atėjo iš J. Vaičkaus dramos studijos ir jo "Skrajojančio teatro". Su kitais tos grupės aktoriais dalyvavo liet. teatro kūrime, pasirašiusi sutartį su L. M. K. D-ja, 1920 m. vaidino pirmame pastatyme "Joninėse" (vaidino Trudės rolę) ir teatre dirbo iki 1924 m. Vėliau išvyko į JAV ir su J. Vaičkaus trupe aplankė beveik visas liet. kolonijas, vaidindama įv. patriotiniuose ir kt. veikaluose. Dirbo su A. Vanagaičiu "Margutyje".

Paskutiniu metu iš Chicagos persikėlusi gyvena Long Beach, Calif.

Ona Kurmytė

Ona Kurmytė (1901 - 1952), kaip ir kiti pirmojo vaidinimo aktoriai, atėjusi iš Vaičkaus studijos, nuo 1922 m. dirbo pirmaeile aktore, vaidindama stiprius, ryškius vaidmenis, kaip Lady Milford "Klastoj ir meilėj" karalienę Elzbietą — "MariaStuart", knygnešę "Aušros sūnuose", moterėlę iš Kražių — "Vincas Kudirka", Budrio motiną — J. Grušo "Tėve" ir kt.

Director and actors of the first professional Drama Theater production in Kaunas, Dec. 19, 1920.

NUO 'AMERIKOS PIRTY' IKI 'MILŽINO PAUNKSMĖS'

Žvilgsnis į lietuvių dramos teatro dešimtmečius

Pro amžių bėgį

Kaip tokiais atvejais įprasta, reikėtų pradėti kalbą nuo pat mūsų teatro pradžios ir tęsti ligi paskutinio atodūsio. Bet, deja, kone kiekvieno kultūrinio reiškinio pradžia yra daug sunkiau atsekama, negu jo pabaiga. Mat, pradžią visada savinasi daug iniciatorių ir nuopelnininkų, pradžioje daug entuziastingų kalbų ir veiksmų, o pabaigoje — tik vienų vienas Niekas.

Taigi ir mūsų dramos teatro pradžia yra tarsi seno gluosnio šaknys, plačiai išsiraizgiusios net į svetimus daržus, toli nusidriekusios nuo kamieno ir beveik visos vienodo storio. Vadinasi, pasakykite, kuri jų pagrindinė ir išauginusi visą medį?

Jei norime, lietuvių dramos teatro elementų galėtume įžiūrėti dar pagoniškųjų dievų garbinimo apeigose, mirusiųjų apraudojime ir jų laidotuvių ceremonijose, vestuvinėje rėdoje arba ir vėlesnių laikų Lašininio ir Kanapinio moralinėje kovoje bei Velnio ir Giltinės išdaigose.

Lygia dalimi galime į lietuvių teatro istoriją įsijungti ir senovinių dvarininkų bei vienuolijų ruoštus jau tikrus dramos spektaklius, ypač Jėzuitų teatrą, kaip mūsų literatūros paraštėje telpa senieji gudų ir lotynų kalba rašytieji pagelte lapai.

Bet vis dėlto, kaip anie lietuvio Martyno Mažvydo pirmą kartą popieryje lietuviškai prabilti "Catechismusa prasty szadey" pradeda mūsų rašytinę literatūrą, taip, regis, ir tikrojo lietuviško dramos teatro užuomazgoje turėtų būti pirmą kartą lietuviškai suvaidintas tikras dramos kūrinys — pirmas lietuviškas spektaklis. O tokį mes kolkas užtinkame tik XIX a. pabigoje Plymouth, Pa. Amerikoje. Tai 1889 m. čia teatro mėgėjų suvaidinta Antano Turskio drama "Be sumenės" (dabartiškai tariant, "Be sąžinės").

Nuo šio momento Amerikos lietuvių teatrinė veikla, nevaržoma jokių valdžios cenzūrų, nepaprastai gyvėjo, apimdama visas didžiąsias kolonijas, pagražindama įvairių draugijų tikslus ir programas, žadindama išeivių tautinę sąmonę, bet ji ir pasiliko toli už jūrių marių, lietuvių profesinio teatro gimimui beveik neturėdama didesnio poveikio.

Profesinio teatro šaknys

Tikrosios mūsų teatrą išugdžiusios šaknys bene bus Petrapilyje ir pačioje Lietuvoje. Petrapilyje jau 1892 m. pirmą kartą pastatyta Vilkutaičio-Keturakio komedija "Amerika pirtyje", ten didžiosios mūsų teatro meną puoselėjusios studentijos ir išeivijos organizacijos, ten lietuviškoje scenoje susibūrę įžymieji būsimos nepriklausomos Lietuvos kultūrininkai ir net politikai, kurie, grįždami namo, drauge parsivežė ir jau sužaliavusį teatro daigą, iš kurio vėliau išbrandino ir mūsų profesinį dramos teatrą.

Petrapilyje ir Maskvoj (kadangi ten daugiausia turėjo progos studijuoti mūsų jaunimas) išaugo net penki mūsų didieji dramos teatro aktoriai ir režisieriai, ne tik surentę mūsų dramos teatro pamatus, bet ir per ilgus metus formavę teatro veidą, ryškinę jo menines kryptis, išugdę naują aktorių kartą ir iškėlę teatro meno lygį. O tai mūsų teatro istorijos neužmirštami vardai: Aleksandro teatro aktorius Juozas Vaičkus, Suvorino teatro aktorius Kastantas Glinskis, Komisarževskajos teatro augintinis Antanas Sutkus, K. S. Stanislavskio mokinys ir įžymus II Maskvos Dailės Teatro aktorius Andrius Oleka-Žilinskas bei Petrapilio Mažojo Teatro aktorius ir režisierius Borisas Dauguvietis. Prie jų dar galėtume pridėti Imperatoriškojo Teatro auklėtinį Juozą Stanulį, Čechovo Teatro aktorių Ipolitą Tvirbutą ir dar net keletą kitų. Bet čia truputį stabtelkime, kad perdaug neįsibėgėtume.

Neneigdami aukšto carinės Rusijos dramos teatrų lygio, neneigdami ir istorinio fakto, kad ten mūsų didieji dramos teatro kūrėjai įsigijo profesinį išsilavinimą, vis dėlto neturime pagrindo nusižeminusiai vapėti, kaip dabar kartais Lietuvoje daroma, jog rusai lietuviams beveik padovanoję dramos teatrą. Juk tokia pat logika tada galėtume teigti, kad italai "padovanojo" mums operą, nes Italijoje daugelis senesniosios kartos ir dabartinių mūsų solistų studijavo, kad vokiečiai, prancūzai ir šveicarai — kone pusę Lietuvos universiteto, kad pravoslaviškas Petrapilis išugdė daugelį mūsų vyresniųjų katalikų kunigų seminarijos profesorių su jos rektoriumi imtinai,

ŽYMESNIEJI LIETUVOS VALST. DRAMOS TEATRO AKTORIAI NUO 1920 M.

(Daugiau žiūr. 9 ir 10 psl.)

Leading actors of the Lithuanian State Drama Theatre in Kaunas, from 1920 (continued on p. p. 9, 10).

Ona Rymaitė

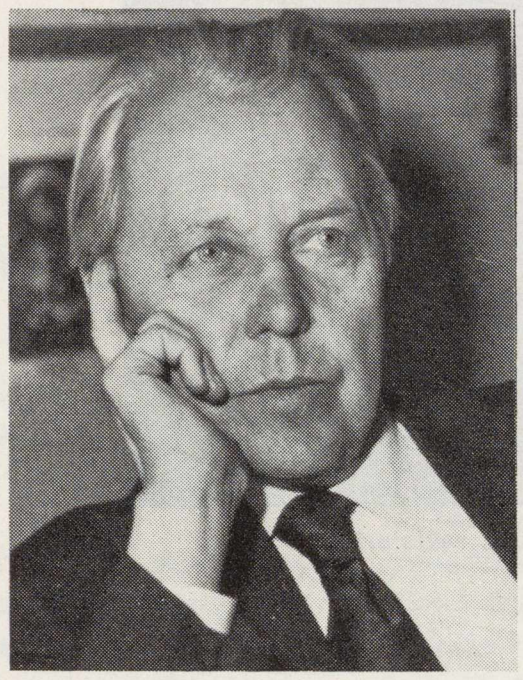

Henrikas Kačinskas

Alė Žalinkevičaitė

Henrikas Kačinskas Vinco Kudirkos vaidmenyje (A. Gustaitienės pastatymas Bostone).

Jurgis Petrauskas

kad lenkai mums "padovanojo" Čiurlionį, o latviai — Justą Paleckį...

Vaidina visas kraštas

Reikia dar pasakyti, kad nuo "Amerikos pirtyje" 1899 m. pastatymo Palangoje dramos teatro meile užsikrėtė visas kraštas. Mėgėjai vaidino, ką turėjo, slėpdamiesi nuo caro žandarų ir spaudos draudimo varžtams atsileidus, vaidino kluonuose, privačiuose namuose ir salėse, žiūrovai verkė drauge su kankinama Genovaite, su Jogailos smaugiamu Kęstučiu, keikė peludėje lietuvaites gaudančius kryžiuočius ir kvatojosi iš velnio nešamo girtuoklio Polypo Smukio. Ir buvo visai nesvarbu, kad Vytauto Didžiojo šalmą atstojo pagražintas pienpuodis, kad Birutė po sceną vaikštinėjo su savo šventadieniniais batukais ir su laikrodėliu ant rankos ar vaidilai iš po baltų paklodžių netyčia nusmukdavo apatinės kelnės. Tai buvo net geriau ir sukeldavo didesnį įspūdį.

Juozas Vaičkus ir "Joninės"

Į tokią tat publiką artėjo mūsų profesinis dramos teatras.

Bet jis nebuvo iš karto įsteigtas, kaip koks nors bankas ar pasienio muitinė. Jis susikūrė tiesiog "evoliucijos" keliu, iš pusiau profesionalinių grupių, netgi tarpe savęs rungtyniaujančių. Tik šiandien, daugiau nei po 50 metų, jau niekas neneigia, kad mūsų profesinio dramos teatro tėvo vardas tepriskirtinas tik Juozui Vaičkui. Jis gi pirmasis dar Petrapily įsteigė lietuvių dramos studiją, jis pirmasis paruošė eilę jaunų profesionalų aktorių, su jais sukūrė "Skrajojančio teatro" trupę ir pirmasis užsikariavo ne tik Vilnių ir Kauną, bet ir plačią Lietuvos provinciją. Tiesa, 1919 m. Vilniuje organizavo savo dramos studiją Kastantas Glinskis ir, lenkams veržiantis į sostinę, su ja pasitraukė į Kauną. Tuo pat metu Kaune jau organizavo Tautos Teatrą Antanas Sutkus. Netrukus greta Tautos Teatro ėmė kurtis to paties A. Sutkaus vadovaujamas satyros teatras "Vilkolakis". Taigi ir teatro laukuose savanorių kūrėjų netrūko, bet J. Vaičkaus kolektyvas, Lietuvių Meno Kūrėjų Draugijos globojamas, prasiveržė į priekį ir pirmą kartą profesionalų jėgomis 1920 metų gruodžio 19 d. Kauno teatro scenoje pastatė H. Sudermano "Jonines". Veikalą režisavo J. Vaičkus, o jo aktorių kolektyve vaidino P. Kubertavičius, T. Dragūnaitė, P. Tendžiulytė, J. Stanulis, O. Kurmytė, A. Vainiūnaitė ir M. Kiršinas.

Šis spektaklis ir yra laikomas lietuvių profesinio teatro pradžia.

Teatrą ima globoti valstybė

1922 m. jau žymiai padidėjusį J. Vaičkaus "skrajojantį teatrą" perėmė savo žinion Lietuvos Švietimo Ministerija, ir nuo tada atsirado ir naujasis vardas — Lietuvos Valstybinis Dramos Teatras. Bet palaipsniui susiformavo ir didele dalimi naujas to teatro kolektyvas. Mat, 1926 m. baigė savo veiklą Tautos Teatras, neišlaikydamas valstybinio teatro konkurencijos. Tuo pat metu buvo uždarytas ir "Vilkolakis", kurio satyros bizūnas perdaug įskaudino kai kuriuos valdžios pareigūnus. Būrelis K. Glinskio mokinių taip pat jau buvo sugūžėję į "valstybinį". Taigi

Stasys Pilka — grovas Almaviva "Figaro vestuvėse".

Stasys Pilka

Kazys Juršys

Potencija Pinkauskaitė

Nelė Vosyliūtė

Jadvyga Oškinaitė-Sutkuvienė

Zuzana Arlauskaitė - Mikšienė

Aleksandras Kupstas

Juozas Siparis

Vladas F. Sipavičius

Viktoras Dineika

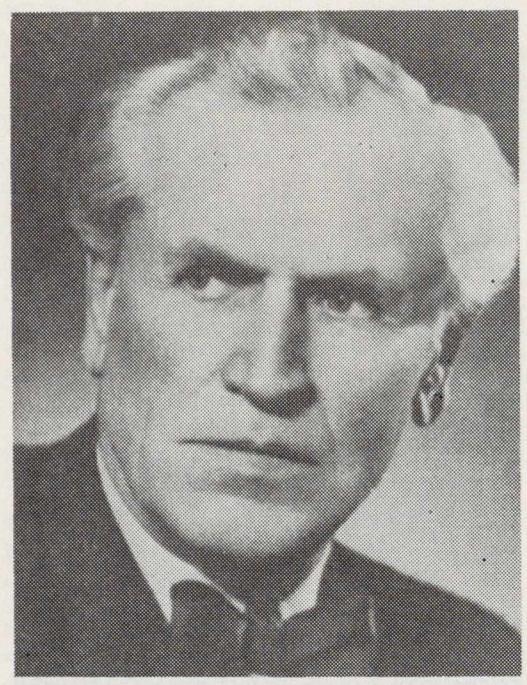

Juozas Laucius

Juozas Gustaitis

Maironio KĘSTUČIO MIRTIS, premjera 1924 m. vasario 15 d. rež. B. Dauguvietis. Dailininkai — J. Guprauskas ir A. Galdikas.

The Death of Duke Kęstutis, historical drama by Maironis.

dabar ši centrinė teatro meno šventykla liko be konkurentų, susėmė geriausias režisierių ir aktorių pajėgas ir su valstybės finansine parama, galėjo kilti tiek, kiek jos menininkų talentai kėlė, ir smukti taip pat tiek, kiek tų talentų trūko.

Atrodo, kad visą mūsų Valstybinio Dramos Teatro amžių galėtume skirstyti pagal jo faraonų – režisierių dinastijas, nes tik jų išsimokslinimas, gabumai, kituose teatruose įgyti kūrybos metodai ir jų pačių charakteris lėmė ir teatrui akmens ar aukso dienas.

Teatro tėvas Juozas Vaičkus sulaukė beveik tokio pat likimo kaip ir daugelis kitų garbingų tėvų, kuriuos vaikai nustumia į ubagyną, paveldėję sunkiai įgytą ūkį, o kaimynui užmiršta grąžinti skolas. Jis buvo didelis entuziastas, neblogas organizatorius, bet drauge ir kiek paskubos darbo meistras, kurio rankų kūrinys palikdavo atsišerpetojęs, be reikiamo nudailinimo ar neužbaigtas. Tas trūkumas jam gerokai pakenkė, susidūrus su pajėgesnių režisierių polėkiais bei jų kūrybos pavyzdžiais, ir skaudama širdimi teko anksti pasitraukti į šalį, paliekant teatro scenoj moderniau šeimininkauti režisieriui Kastantui Glinskiui.

Kastanto Glinskio laikotarpis

K. Glinskio laikotarpis mūsų dramos teatrui buvo jau žymiai vaisingesnis. 1921 m. pradėjęs darbą A. Asnyko "Kęstučio" pastatymu, ligi 1924 m. jis čia režisavo beveik vienas, o ligi 1937 m. jau ir šalia kitų to meto režisierių. Per tą laikotarpį jis pastatė daugiau nei 30 veikalų, kone visuose ir pats vaidindamas svarbiausiąjį vaidmenį. Jo tiesiog įgimta elegancija, scenoje stebinantis lengvumas, sugebėjimas sukurti psichologiniai pagrįstus ir spalvingus charakterius aukštino ne tik bendrą spektaklių vertę, bet buvo ir mūsuose retos kultūringo aktoriaus dorybės, kurias gal tik Henrikas Kačinskas sugebėjo visiškai paveldėti.

Uždarius "Vilkolakį" ir likvidavusis Tautos Teatrui, nuo 1926 metų Valst. dramos teatro direktoriaus ir režisieriaus pareigas pasiėmė Antanas Sutkus, be kelerių metų pertraukos, darbavęsis kone ligi savo amžiaus galo. Nors ir nestebinęs savo pastatymuose nepaprastu išradingumu ar naujoviškais eksperimentais, A. Sutkus teatran įnešė daug rimties, pakėlė aktorių teoretinį pasiruošimą, jų lietuvių kalbos mokėjimą ir kūrybinio darbo discipliną. Iš jo pastatymų gal ilgiausiai publikos atminty išliko Ch. Dickenso "Kalėdų giesmė" ir K. Inčiūros "Vincas Kudirka".

Daugiaveidis Dauguvietis

Nepaprastai žymų vaidmenį Valst. dramos teatre yra suvaidinęs režisierius Borisas Dauguvietis, tik, deja, ne visada teigiamą. Nuo 1923 m. beveik be pertrukos režisuodamas ir kartais dar pats vaidindamas, ligi savo mirties (1949 m.) pastatęs apie 90 veikalų, jis buvo ir savo charakteriu tarsi teatro tornadas, čia pat daug ką sukūręs ir greta tuoj pat sugriovęs, paruošęs daug jaunų aktorių ir savo pažiūrom juos demoralizavęs, padidinęs lietuviškąjį repertuarą, bet ypač kaimiečių personažus gerokai sušaržavęs, o vėliau dar įsipainiojęs į politinius vijoklius, pataikaudamas besikeičiantiems režimams.

"Dzimdzi-drimdzi" estradinė grupė, įkurta (iš dešinės) A. Vanagaičio ir V. Dineikos, atykusių iš Lietuvos, ir veikusi 1924 — 1926 metais JAV-se. Kiti — J. Dikinis ir J. Olšauskas (gyv. Amsterdame).

Two of the State Drama actors — from right — A. Vanagaitis and V. Dineika; wentured overseas in the 20's; together with J. Dikinis and J. Olšauskas they formed famous Dzidzi-drimdzi troup in USA.

Romualdas Juknevičius

(1906 — 1963)

Dirbdamas gana paskubom, jis yra pastatęs nemažai P. Vaičiūno ir kitų mūsų dramaturgų veikalų, o pats, kaip aktorius, išskirtinai sušvytėjęs "Hamleto" karaliaus ir "Skirgailos" kryžiuočio Kelerio vaidmenyse. Labai sėkmingai bendradarbiavo su K. Binkiu, statydamas "Atžalyną", kuris ir iki šiol dar daug ką žavi. Taigi, savo laiku buvo nejuokais kalbama, kad dramos teatras — tai Dauguvietis, nes jame tilpo ir intrygos, ir pramoga, ir menas, ir tariamasis patriotizmas.

Spalvingiausiai pražydęs A. Olekos-Žilinsko rankose

Žinoma, apie kiekvieną šių mūsų teatro tėvų, patėvių ir auklėtojų jų šalininkai ar mokiniai gali turėti ir skirtingų nuomonių, bet, rodos, visuotiniai sutariama, kad lietuviškasis dramos teatras spalvingiausiai pražydo tik režisieriaus Andriaus Olekos-Žilinsko rankose.

Buvęs pats pasaulinio vardo teatro meno teoretiko ir talentingo aktoriaus A. S. Stanislavskio mokinys, A. Oleka-Žilinskas įdiegė ir mūsų teatro jaunesniesiems ir net vyresniesiems aktoriams gilų kūrybinio proceso supratimą, vadinamą psichologinio realizmo sistemą, tobulesnę vaidybos techniką, ištrynė jų seną pažiūrą į dideles ir mažas roles, suglaudė aktorių kolektyvą į pakilios kūrybinės nuotaikos apsemtą ansamblį, kuriame kiekvienas jautė atsakomybę ne tik už save ir savo vaidmenį, bet ir už viso spektaklio gyvosios dvasios įkūnijimą. Nuo A. Olekos-Žilinsko dienų teatro scena virto šventove, kurioje vyksta kone religinė apeiga, per kurią pareiti su kepure būtų nusidėjimas, o iš aktorių buvo reikalaujama kone vienuolio gyvenimo būdo ir elgesio. Gi visa tai dar labiau įsąmonina porą metų Lietuvoje viešėjęs įžymus aktorius ir režisierius H. Čechovas, kuris vedė specialias aktorių pasitobulinimo pamokas ir čia pastatė Šekspyro "Hamletą", "Dvyliktąją naktį" ir Gogolio "Revizorių". Gabiam teatro jaunimui šis laikotarpis buvo reta proga šuoliui į aukštį ir į ateitį, ir ta proga nevienas pasinaudojo.

Teatro lankytojus dabar tikrai nupelnytai žavėjo A. Olekos-Žilinsko pastatyti A. Bergerio "Tvanas", Ch. Dickenso "Varpai", J. Žulavskio "Sabbatai Cevi", o V. Krėvės "Šarūnas" gal ir ligi šios dienos liko nepakartojamo lygio lietuviškojo repertuaro šedevras, susilaukęs Balio Sruogos net specialiai jam įvertinti atskiro kritikos veikalo.

Algirdas Jakševičius

(1906 — 1941)

Outstanding drama threatre directors of the younger generation.

Sofijos Čiurlionienės AUŠROS SŪNŪS. Premjera 1923. XI. 11. Režisierius K. Glinskis. Dailininkas V. Didžiokas.

Sons of Daybreak, drama by S. Čurlionienė, staged 1923.

Juozas Monkus (Monkevičius)
(1909 — 1943)

Juozas Grybauskas
(1906 — 1964)

Outstanding drama theatre directors of the younger generation.

A. Olekos-Žilinsko "amžius" mūsų iteatre buvo palyginama neilgas. Nuo 1930 m. perėmęs dar ir direktoriaus pareigas, susidūręs su įvairiais administraciniais sunkumais, ir jo pakviestiems garsiems kitataučiams menininkams kai kurių sluoksnių priešiška nuotaika, 1938 m. jis iš teatro pasitraukė ir išvyko į JAV, kur 1948 m. mirė.

Ateina jauni —

Jam išvykus, Kauno dramos teatre vėl pradėjo atgauti kvapą "senoji generacija" — sutkiškas šaltumas ir dauguvietiškas nerūpestingumas. Bet šio didžiojo meistro dvasia jau liko įsigėrusi į mūsų jaunąją aktorių kartą, ir formavosi naujas kolektyvas. Dar A. Olekos-Žilinsko vadovaujama atskilusi jaunųjų aktorių grupė sutvėrė "Jaunųjų Teatrą", kuris, be vyriausybės finansinės paramos, su skausmingu jėgų įtempimu ir jaunatvišku karščiu pastatė Beecher-Stowe "Dėdės Tomo lūšnelę" ir Balio Sruogos "Milžino paunksmę". Tai buvo anų laikų lietuviško teatro pasaulio sensacija, kurioje iš karto sužėrėjo visa puokštė naujų talentų, nauja kūrybinė dvasia ir priekin iššengė du nauji jaunimo vadai — Romualdas Juknevičius ir Algirdas Jakševičius.

1936 metais dalis šios grupės narių vėl susispietė Klaipėdos valst. dramos teatre, ir vėl nuostabą sukėlė R. Juknevičiaus pastatyta H. Hejermanso drama "Viltis" su neužmirštamais Henriko Kačinsko ir Juozo Palubinsko sukurtais tragiškais vaidmenimis. Nuo čia, galima sakyti, prasidėjo rež. Romualdo Juknevičiaus era mūsų dramos teatre. 1939 - 1940 m. jis su lygiu pasisekimu Kaune pastatė M. Pagnolio "Topazą" ir G. Hauptmano "Prieš saulėleidį", gi 1940 m. suorganizavo Vilniaus teatro branduolį, žaviai sukūrė H. von Kleisto "Šukultą ąsotį", Ibseno "Norą", A. Billingerio "Auksinį miestą".

Aplamai, R. Juknevičius liko tarsi gerųjų A. Olekos-Žilinsko teatro tradicijų ir jo darbo metodų tęsėjas, nes ir pats yra buvęs nepaprastai talentingas aktorius, kaip valst. stipendininkas 1934-1936 m. studijavo Maskvos dailės teatre, režisūros mokęsis pas Mejerholdą ir buvęs jo asistentu.

Telieka tik apgailėti, kad anksti miręs (1941) Algirdas Jakševičius, taip pat iškilus šio kolektyvo narys, — aktorius ir režisierius, — teturėjo progos didžiai sėkmingai pastatyti tik O'Neillo "Marko milijonus", nors buvo didelės erudicijos ir išryškėjusių gabumų teatro menininkas, labai užimponavęs ir prof. B. Sruogą, su kuriuo buvo pradėjęs kurti "Akademinį Teatrą".

Šakos ir šakelės

Čia mes kalbėjome tiktai tiek, kiek šio žurnalo rėmai leidžia, ir tik bėgte prabėgdami pro keletą ilgų mūsų dramos teatro dešimtmečių ir centrinių mūsų teatrų durų. Jeigu pridėtume prie to dar J. Stanulio vadovauto Klaipėdos bei Šiaulių teatrų veiklą,

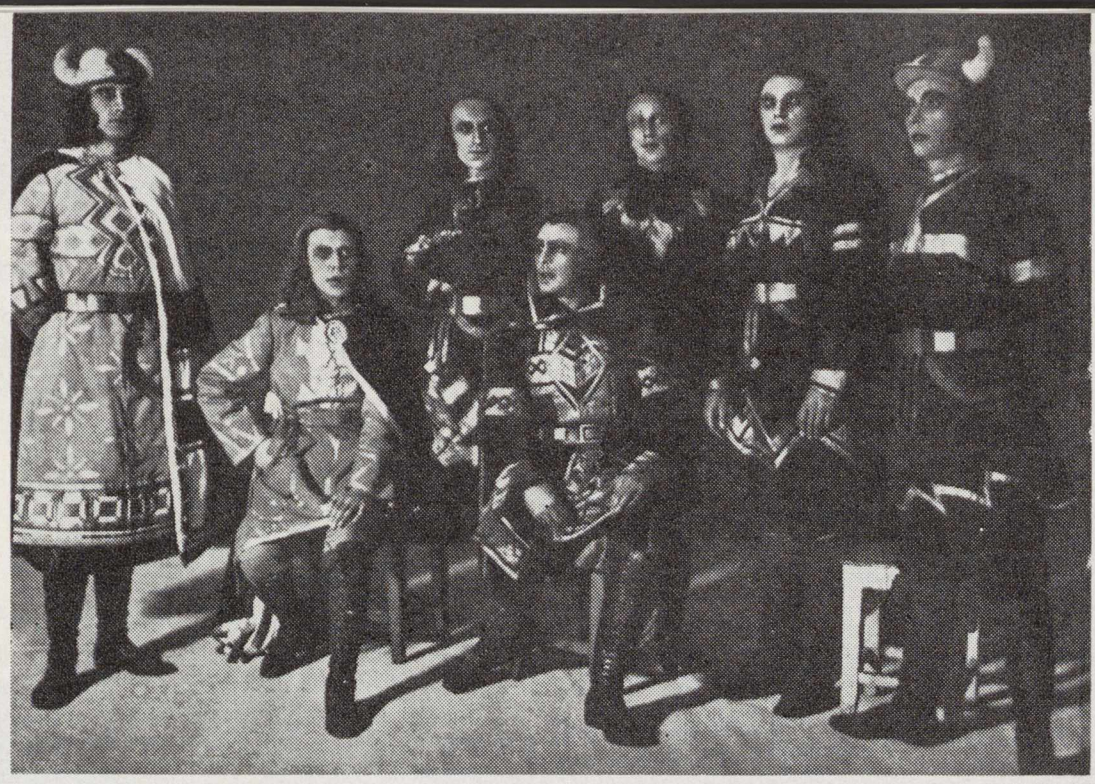

Vinco Krėvės ŠARŪNAS. Premjera 1929. XII. 17. Režisierius A. Oleka-Žilinskas. Dailininkas A. Galdikas. Muzikiniai intarpai J. Gruodžio.
Šarūnas, historical drama by V. Krėvė. Premiere Dec. 17, 1929.

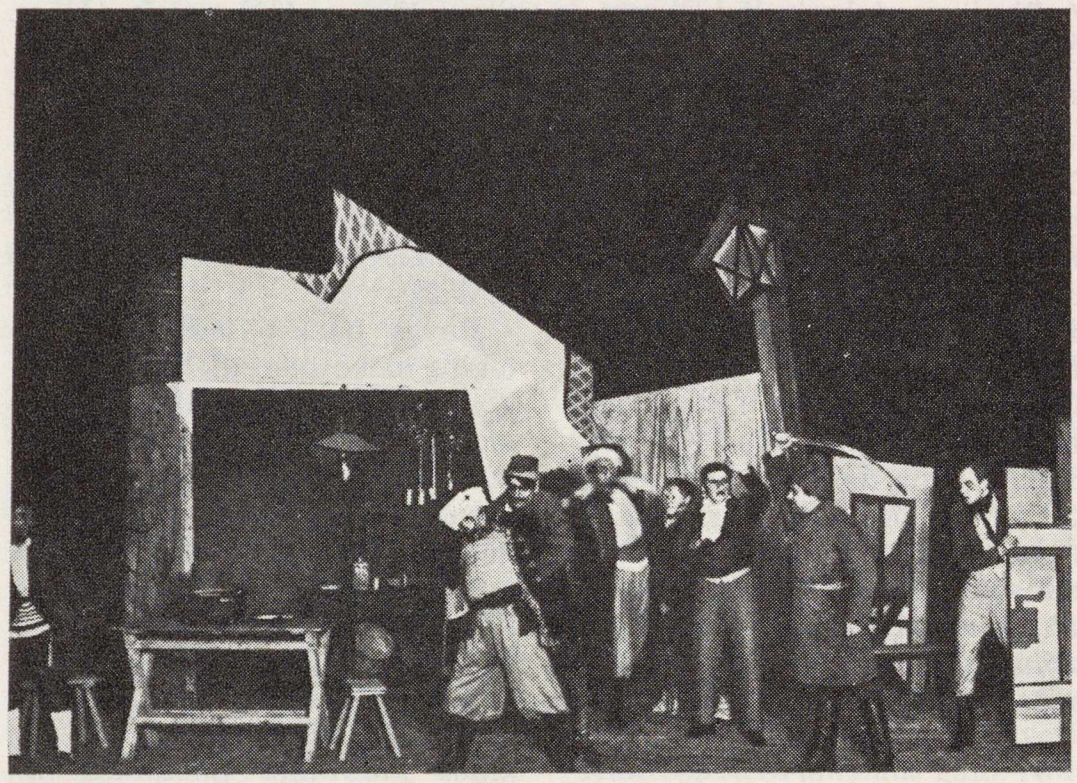

Juozo Petrulio PRIEŠ SROVĘ. Premjera 1936. I. 15. Rež. B. Dauguvietis. Dailininkas T Kulakauskas.
Upstream, by J. Petrulis. Premiere performance 1936.

S. Santvaro 4 v. drama "Žvejai" Valst. Dramos Teatre Kaune 1942 m. Rež. P. Kubertavičius, dail. M. Labuckas.
Scene from the drama "The Fishermen" by S. Santvaras (1942).

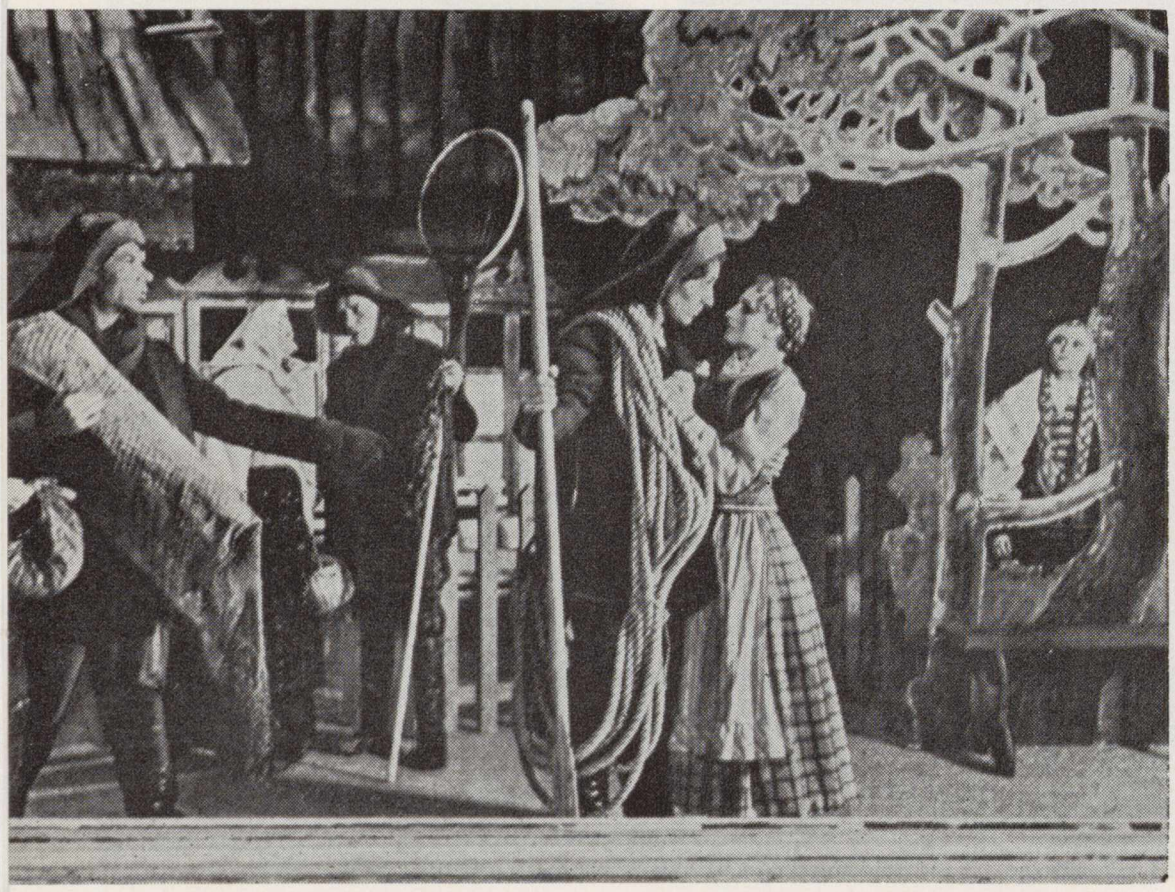

J. Miltinio Panevėžio teatrą, St. Santvaro vestą Jaunimo teatrą, Fedoto-Sipavičiaus Eksperimentinį, jei dar vėliau iškilusių režisierių Ip. Tvirbuto, J. Monkevičiaus, J. Grybausko, S. Čaikausko, J. Gustaičio ir kitų darbus ir nuopelnus, — mus tikrai nustebintų ir jų gausumas ir teatro meno kūrėjų sielos liepsna, kurią jie šventai nešė į sceną, o nuo jos —ir į tautą.

Atskirai reikėtų aptarti ir mūsų didžiuosius ir mažesniuosius aktorius, be kurių nebūtų buvę jokio dramos teatro; vėl atskirai turėtume sustoti ties dailininkais ir dramaturgais, be kurių irgi po dešimtmečių scenoje būtų likusi tik juoda tuštuma ir širdyje skaudus gėdos jausmas, kad nieko nepajėgėm ir nesukūrėm.

O pajėgta ir sukurta. Ne tik pradėta, bet dirbta ir tesėta.

Ir šiandien nors iš tolo ir per ilgo laiko atstumą vis dėlto galime džiaugtis ir gėrėtis.

Gyvas ir dabar

Tiesa, iki šiol mes čia vis kalbėjom apie praeitį. Beveik apie senovę. Betgi jau būtų nenupelnytas įžeidimas, visiems mūsų iš seno geriems pažįstamiems ir dabartinio okupuotos Lietuvos teatro darbutojams, jeigu mes ton pusėn tik piktai numotumėm ranka, tarsi po 1944 metų jau mirties uždanga būtų juos visus užklojusi. Dramos teatras ir dabar gyvas ir pasiekęs kai kurių naujų laimėjimų. Jis nėra ir toji jau minėta rusų "dovana" kultūros alkstančiai Lietuvai, o lygiai kaip ir lietuviškas dailusis žodis, muzika ar dailės menas vistiek remiasi savo kad ir pažeistomis šaknimis į nepriklausomos Lietuvos žmonių kadaise išpurentą dirvą ar į jų kapo velėną. Juk ten dar neseniai buvo gyvi ir tie patys anų laiku A. Sutkus, R. Juknevičius, B. Dauguvietis, J. Grybauskas... Jų vietoje šiandien H. Vancevičius, K. Tumkevičius, V. Blėdis, J. Jurašas, na, ir, žinoma, — Orlovai, Inozemcevai bei Lurijos... Neseniai buvo gyvi dar ir senieji dramaturgai V. Mykolaitis-Putinas, B. Sruoga, A. Vienuolis ir P. Vaičiūnas; šiandien jų vietoje — J. Grušas, K. Saja, J. Marcinkevičius, na, ir, kaip reikalauja padėtis, — dar ir ne vienas Skribinas...

Betgi ne vienų menininkų kaltė, kad šiandien Lietuvoje vyriausiąjį režisierių dar režisuoja g a l i n g i a u s i a s i s režisierius, kurio žodis yra paskutinis.

A. G.

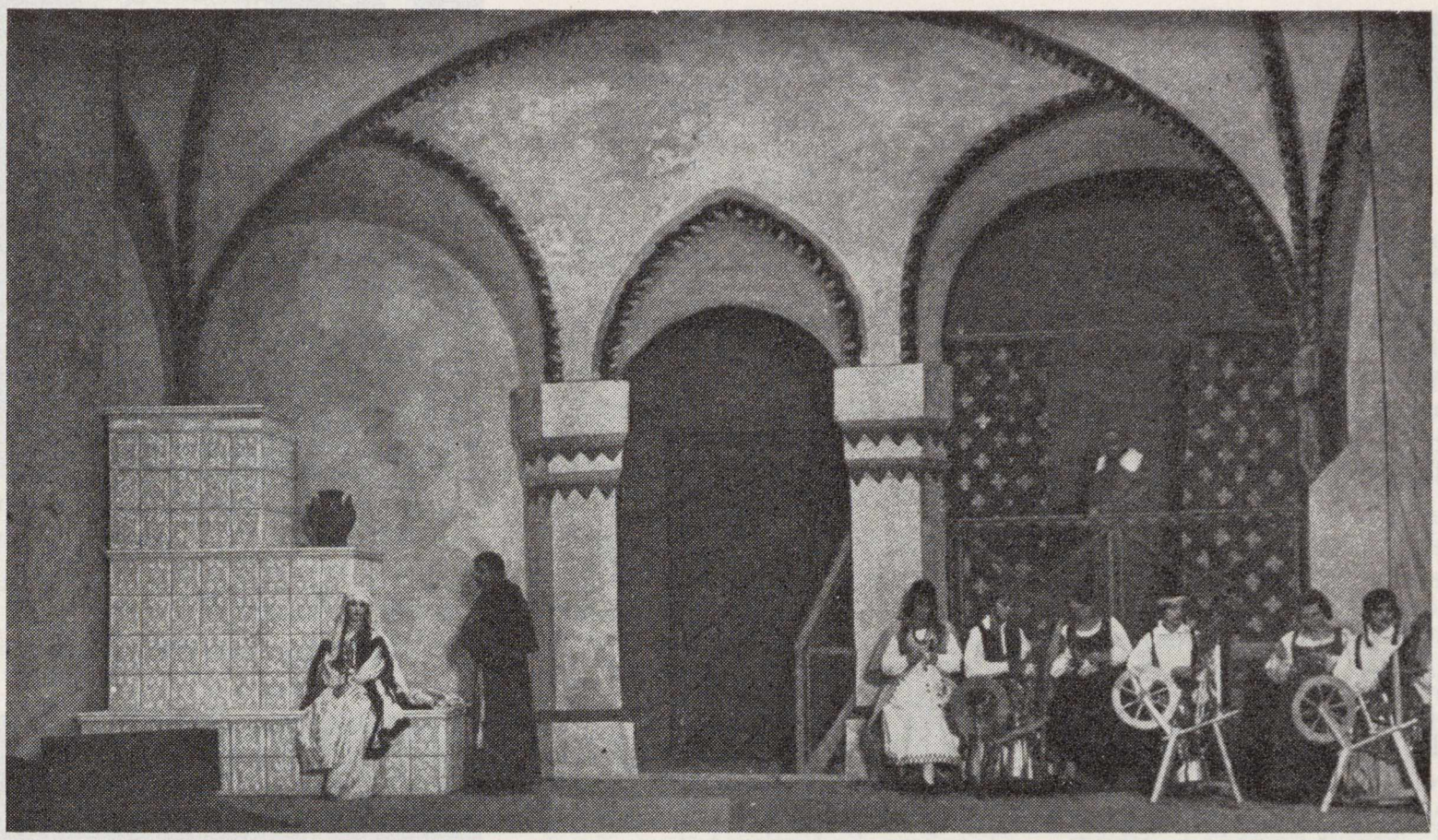

Vinco Krėvės SKIRGAILA. Premjera įvyko 1924 m. spalio 12 d. Rež. B. Dauguvietis. Dekoracijos J. Gregorausko, kostiumai V. Dubeneckio.
Skirgaila, historical drama by V. Krėvė. Premiere on Feb. 15, 1938.

J. Palubinskas
(Ibseno "Nora" — Rankas)

Ipolitas Tvirbutas

Aleksandra Zdanavičiūtė

(Betsi vaidmenyje, veikale "Oliveras Tvistas" Kauno teatre, 1935).

Petro vaičiūno AUKSO GROMATA, premjera 1938 m. vasario 15 d. Pastatymas B. Dauguviečio; režisūra — B. Dauguvietis ir Stasys Pilka. Dekoratorius — M. Dobužinskis.
Golden Letter, by P. Vaičiūnas. Premiere on Feb. 15, 1938.

Henrikas Kačinskas

Lietuvos dramos teatro sukakties proga

Nuotrauka – kaip akademiškas ano šimtmečio portretas. *) Ramūs šešėliai fone ir ant mąslaus, nutįsusio veido. Knyginės kontempliacijos žmogus, gal paniręs turtingo, įvairaus gyvenimo prisiminimuose. Kas jis? Valstybininkas, profesorius, filosofas?

Tikrai, tai ne aktorius par excellence, ne tas pilnas gyvastingumo, žmogus, kuris gyveno scenoje kuriuo gyveno scena, kuris, pakėlęs savo lakiais vaizduotės sparnais, nešėsi su savimi pilnutėlę žiūrovų salę, kur norėjo.

Henrikas Kačinskas? Man gana užsimerkti, ir matau jo *tikrąjį* veidą – žvalų, su tokia gera valia stebėti žmones ir jų gyvenimus, nepataisomai optimistišką. Akys – ne tik matančios, bet tuoj pat ir mėginančios atkurti. Pritaikyti prie savo veido tą ar kitą gyvenimą. Pateikti jums jo esmę.

Neužsigaus Kačinskas – jis juokėsi, kai pasakojau, ką čia dabar parašysiu. Buvom paaugliai-gimnazistai ir scenos "sirgaliai". Olekos - Žilinsko laikais jau buvo galima džiaugtis, žavėtis, diskutuoti ilgai ir su entuziazmu. Ir štai, matom abu su draugu – ateina Laisvės alėjos viduriu mūsų mėgiamasis aktorius, lengvas, šmaikštus, lietpaltį permetęs per ranką, kažkaip lyg ir nemūsiškai elegantiško žingsnio. Padvelkia į mūsų vaizduotes Londonu ar Paryžium, filmu "Grand Hotel", užsieniniais Wagon Lit, pralekiančiais pro Kauną... Ir su pasigėrėjimu sakau draugui: – Ar ne tikras tarptautinis avantiūristas?

Ne, bet dabar – rimtai: jeigu kas lieptų visiems anos tolstančios epochos liudininkams, stebėjusiems jauno Lietuvos dramos teatro skleidimąsi ir žydėjimą, pasakyti tik vieną aktoriaus vardą, kuris galėtų būti tarsi to teatro geriausias reiškėjas, tarsi vėliava, – argi nebūtų tas vardas Henrikas Kačinskas?

Jis verčia susimąstyti, kas gi iš tikrųjų yra aktorius, kur jo patrauklumo, poveikio paslaptis? Ir nelengva tai nusakyti, kaip nepapasakosi nei poezijos ar muzikos. Tik aktorius sukelia ne individualinį išgyvenimą, o bendrą, sulydantį minią į kažkokią vienos sielos, vieno jausmo daugiagalvę, daugiaakę būtybę. Tegu tai trapi, neišliekanti vienuma, iš kurios nubundi, kai sceninė magija užgęsta (ir nebūtinai uždangai nusileidus, bet tada, kai baigias retasis stebuklas). Bet ji vistiek yra be galo tikra ir brangi patirtis. Tokia galinga, visus apėmusi bendra srovė! Sujungti mus visus ton srovėn ir nešti su savimi leista tik retiems, tikriems aktoriams – ne tiems, kurie kažką taip aiškiai vaidina, ar savo vaidmenis "padaro", ar mus sąmoningai juokina, ar stengiasi graudinti, bet tiems, kurie staiga iškyla ir viršum savęs, ir viršum vaizduojamojo veikėjo.

Na, kas gi, iš tikrųjų, tasai varganas karšinčius su savo didelėm olandiškom klumpėm, tas buvęs žvejys, vardu Kobius? Tokių, turbūt, pilni pajūriai. Žmogelis, ir tiek. O kai Kačinskas (Juknevičiaus spektaklyje "Viltis") tapo Kobium, kai po skurdžiu pirkios žibintu tykiai pasakojo apie jaunas žūklės dienas ir kaip būdavo, tos žuvelės žiūri, – tada ir mes visi žiūrim į jo dideles, liūdnas akis ir matom, kaip jis tikrai dabar dvasios žvilgsniu vėl regi pagaunamas žuveles, – tada užauga ir scenoje, ir mumyse kažkas nepalyginti didesnio, negu vieno seno žmogaus gyvenimo prisiminimas. Mes skaudžiai pajuntam visų mūsų bendrumą, visų prabėgantį gyvenimą – dilelį, jungiantį žmoniškumą. Ir tokių akimirkų niekada negalime užmiršti – jos yra mūsų turtas. Laimingi menininkai, kurie gali tai duoti!

Tokių laimingų nušvitimų Henriko Kačinsko gyvenime scenoje – Kaune, Klaipėdoj, Vilniuje – buvo daug: Vincas Kudirka; kunigas Strazdelis; svajotojas "Šarūno" dainius Rainys. Tai – savojo, lietuviškojo repertuaro didieji, ne tik stebinę ir žavėję, bet ir auklėję.

Gal pro Kačinsko akis kai kada praeina visi tie tokie įvairūs žmonės, seni ir jauni, juokingi ir gailūs, visi tie dailiai pasiūtais frakais salioniniai liūtai, visi sultonai, kaimiečiai, realistiški Ibseno Helmeriai su jų šalta logika, šekspyriniai klasiški personažai, tie melodramų kentėtojai ar kankintojai, pagaliau – tie "Vilkolakio" nerūpestingos, jaunos scenos pamaivos. Kokia minia!

Aišku, tie vaidmenys – nelygaus raiškumo, kaip nelygios vertės ir patys veikalai, ir nelygaus meniškumo vedusios režisierių rankos. Bet Kačinskas– tai visas laisvosios Lietuvos teatras, nuo ankstyvo savęs ieškojimo iki puikaus sužibėjimo ir brandumo. Jis perėjo per visų žanrų savus ir svetimus veikalus, nuo misterijų iki farsų. Jam pa-

Nukelta į 22 psl.

*) Žiūr. šio nr. viršelį. *Red.*

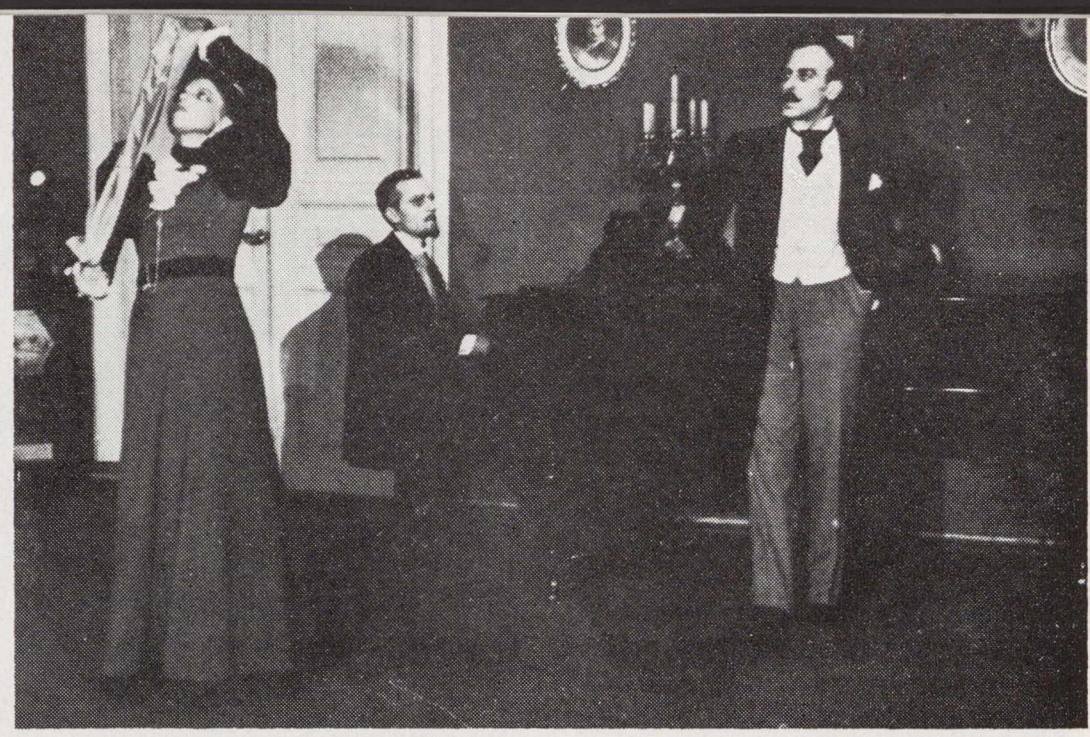

"Nora". Rež. R. Juknevičius. O. Mironaitė, J. Palubinskas, H Kačinskas.
H Kačinskas, first from left, in Ibsen's drama "Doll's House".

M. Pagnol — "Topazas" (1939). Rež. R. Juknevičius. Palubinskas, Kačinskas, Mironaitė.
H. Kačinskas (middle) in "Topaz" by M. Pagnol.

Hejermanso "Viltis" (1936). Rež. R. Juknevičius, dail. V. Palaima. Iš kairės: J Palubinskas, H. Kačinskas, Korsakas, J. Radzevičius, G. Jakavičiūtė.
H. Kačinskas, 2nd from left, in Hejermans drama "Hope".

Lietuvių Meno Kūrėjų D-jos

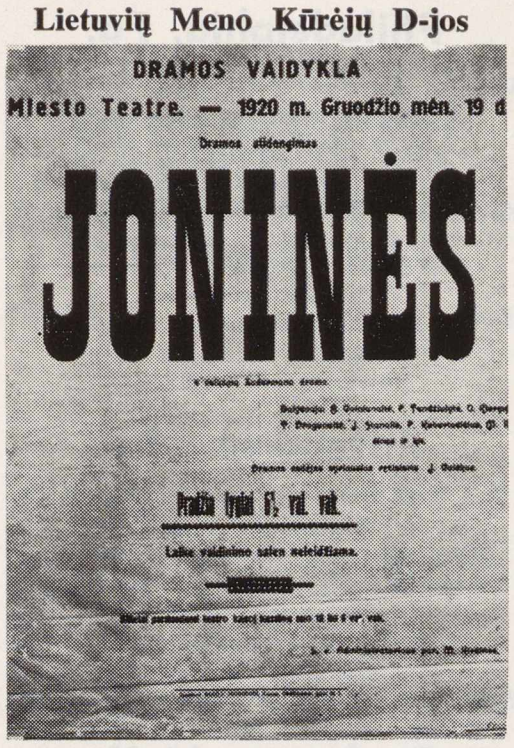

Plakatas.

ARTISTO DIENA

(Visuomenės nuomone)

"... Plačioji visuomenė artisto darbo nelaiko "darbu". Ji labai linkusi vadinti tai "pramoga" ir mano, kad kaip jai linksma sėdėti teatre — taip pat linksma ir artistui vaidinti. Artisto gyvenimą ji įsivaizduoja šitaip: keliasi apie dvyliktą; nuo 12 ligi 4 dainuoja, skambina arba kalba apie meilę. Nuo 4 ligi 6 išrinktųjų dūsautojų ir draugų tarpe pietauja, nuo 6 ligi 7 vėl skambina bei dainuoja, 7 eina į teatrą, kur linsminasi scenoje lig 12 valandos, po 12 eina į balių arba į smagų pasimatymą... Toks gyvenimas viliojantis, kiekvienas norėtų taip pagyventi, juo labiau, kad už visa tai dar ir algą moka, ir dar kiek didesnę nei buhalteriams bei registratoriams..."

("7 Meno Dienos", nr. 16, 1928. III. 12. Pasirašo Atos.).

ARTISTO KARJEROS METAI IR JUBILIEJAI

"Pasirodo, kad ne kiekvienas artistas įgauna teisę švęsti savo jubiliejų. Tą teisę suteikia ne paprastoji gyvenimo kronika, faktiškieji daviniai, bet mt atikras artisto svarumas, be to, ir laikas kiekvieną dieną iščiulpia iš artisto vainiko po lapeli, taip kad, kai sueina jo 20 metų jubiliejus — pasirodo, kad jo pirmiau taip puošniai žydėjęs vainikas — nuvyto ir nei vieno nebežavi. Deja, tai taip! Tai prakeiktasis amplua visa tai padaro...

10 metų tu vaidinai jaunus meilužius. Sekančius penkerius metus jau padedi vaidinti kitiems jauniems meilužiams, sekančius 5-rius metus vaidini papą ir mamą, o paskui, žiūrėk, pradedi vaidinti sargus, aukles ir daktarus... Na, dabar ir bandyk švęsti savo jubiliejų!"

(7 Meno Dienos, nr. 16, 1928. III.12.)

VALST. DRAMOS TEATRO repertuaras 1920-1940

Lietuviškieji veikalai

Petras Vaičiūnas — Sudrumstoji ramybė, Tuščios pastangos, Patriotai, Nuodėmingas angeles, Stabai ir žmonės, Liepsnojančios širdys, Aukso žaismas, Naujieji žmonės, Tikruoju keliu, Sulaužyta priesaika, Prisikėlimas, Aukso gromata;
S. Čiurlionienė — Gegužis, Pinigėliai, Aušros sūnūs, Pasiutusi veidmainystė, Dvylika brolių, Riteris budėtojas;
Vincas Krėvė-Mickevičius — Skirgaila, Likimo keliais, Šarūnas, Žentas;
Vincas Mykolaitis-Putinas — Valdovo sūnūs, Valdovas;
Kazys Inčiūra — Vincas Kudirka, Gimtoji žemė;
Balys Sruoga — Baisioji naktis;
A. Fromas-Gužutis — Ponas ir mužikai;
Maironis — Kęstučio mirtis, Vytautas pas kryžiuočius, Vytautas Didysis;
A. Keturakis — Amerika pirty;
S. Tarvydas — Per audrą;
Stasys Santvaras — Žvejai;

J. Šiaulėniškis — Pilėnų kunigaikštis;
J. Cicėnas — Pamūrys;
Vydūnas — Vaidilutė;
J. Domantas-Sakalauskas — Pūkio pinigai;
Pivoša — Palanga;
Vytautas Alantas — Užtvanka, Gaisras Lietuvoje;
S. Kapnys — Kai širdis traukia, Traukinys ateina;
B. Dauguvietis Kovoje dėl laisvės;
A. Jasiūnas — Smūtkelio šalis;
J. Petrulis — Prieš srovę;
Ignas Šeinius — Diplomatai;
R. Jurašūnas — Žalčių karalienė;
K. Kymantaitė — Aliutės sapnas;
Kazys Binkis — Atžalynas;
Antanas Vienuolis — 1831 metai;
A. Venclauskis — Saulutė;
K. Vinva — Geras biznis.

Iš kitų kalbų verstieji veikalai

A. Asnyk — Kęstutis;
Andersen — Anderseno pasakos, Snieguolių karalaitė, Piemenukė ir kaminkrėtys;
L. Andrejev — Tas, kuriam antausius skaldo;
Aizman — Konsulas Granatas;
A. Bennet — Svetimas kailis;
Beaurmachais — Figaro vestuvės;
Benavente — Žydrasis princas, Išvirkščias gyvenimas;
H. Beecher-Stove — Dėdės Tomo lūšnelė;
A. Berger — Tvanas;
R. Blaumanis — Indranai, Siuvėjų dienos Silmačiuose;
Botreille — Durklas;
O. Brien — Nugalėtojai;
A. Bisson — Nežinomoji;
Calderon — Nematomoji;
Carpenter — Viengungis tėvas;
Camoletti — Už vienuolyno sienų;
A. Čechov — Jubiliejus, Vyšnių sodas;
Karel Čapek — R. U. R.;
Ch. Dickens — Kalėdų giesmė, Varpai, Oliveris Tvistas;
M. Dreger — Septyniolika metų;
Dregely — Dailusis frakas;
Devere — Henrikas Navarietis;
Drucki-Lubecki — Taip mirdavo lietuviai;
D'Eneri ir Cormon — Dvi našlaiti;
P. Frank — Grand Hotel;
O. Ernst — Auklėtojai;
L. Fulda — Mokyklos draugai, Glušas;
Flers-Caillavet — Buridano asilas;
Maksim Gorkij — Mieščionys;
C. Goldoni — Mirandolina, Dviejų ponų tarnas;
N. Gogol — Revizorius;
Glass — Potašas ir Perlamutras;
Gergelis ir Litovskis — Motina.
Gozzi — Princesė Turandot;
J. German — Liaudies sūnus;
G. Hauptman — Hanelė, Vežėjas Henšelis, Paskendęs varpas, Prieš saulėleidį;
J. Hoffman — Nuotaka;
W. Hugo — Nuskriausieji;
Hennequin — Mon Bėbė, Pirmas skambutis;
H. Ibsen — Karen Borneman, Heda Gabler, Helgolando kovotojai, Visuomenės šulai, Visuomenės priešas;
K. Jerome — Miss Gobs;
Kaiserling — Pavasario auka;
F. Langer — Kupranugaris pro adatos skylutę;
Liuli — Muzikantas;
M. Lengyel — Taifūnas, Nakties serenada;
M. Maeterlinck — Nekviestoji viešnia;
F. Molnar — Vaidinimas pilyje;
A. Musset — Meile nežaidžiama;
Moliere — George Dandin, Vestuvės per prievartą, Tartiufas, Tariamasis ligonis, Šykštuolis;
D. Nicodemi — Neužauga;
E. O'Neill — Marko milijonai;
A. Ostrovskis — Miškas, Pelninga vieta;
A. S. Puškin — Mocartas ir Saljeri, Šykštusis riteris;
M. Pagnol — Garbės spekuliantai, Topazas;
Perro — Batuotas katinas;
L. Pirandello — Šiaip arba taip;
Ryškov — Piliečiai;
K. Rossler — Batas;
R. Rolland — Liudvikas šventasis;
Savault — Išdykusi mergiotė;
Julius Slowacki — Mindaugas;
E. Scribe — Meilės dvikova, Stiklas vandens;
W. Sommerset-Maugham — Pažadėtoji žemė;
H. Sudermann — Joninės, Drugeliai, Gėlėse;
Sofokles — Oidipas Kolone;
Tuduž — Vilkai;
William Shakespeare — Otello, Žiemos pasaka, Hamletas, Dvyliktoji naktis, Makbetas, Karalius Lyras;
Friedrich Schiller — Klasta ir meilė, Plėšikai, Don Karlos, Wilhelm Tell, Marija Stuart;
Bernard Shaw — Atskalūnas, Šokolado kareivėlis, Pigmalionas;
M. Twain — Princas ir elgeta;
Vulpius — Šuolis aukštyn;
Vilde — Aitvaras;
Oscar Wilde — Nerimta komedija, Ledi Windermer vėduoklė;
Zonberg — Jaunieji daržininkai;
J. Žulavski — Mirtų vainikas, Ijolė, Sabbatai Cevi;

Premjeros 1940.V. — 1941.V.

J. Germanas — **Liaudies sūnūs;** Gergel sir Litevski — **Motina;** Ž. Moljeras — **Tartiufas;** A. Vienuolis **Dauboje;** B. Lavreniovas — **Lūžis.**

Premjeros iki 1944.V.

L. Fodoras — **Brandos atestatas;** M. Henekenas ir Koolius — **Pirmas skambutis;** S. Santvaras — **Žvejai;** H. Ibsenas — **Laukinė antis;** G. Hauptmanas — **Roza Brandt;** K. Inčiūra — **Gimtojoj žemėj;** P. Perhoveno ir T. Impekoveno — **Mažasis rūmų koncertas;** S. Santvaro — **Kaimynai;** A. Vienuolis — **Prieblandoje;** E. Skribas — **Moterų kova;** J. Grušas — **Tėvas;** S. Čiurlionienė — **Didžioji mugė;** J. Benevente — **Gyvenimas išvirkščiai** — atnaujinta; premjera statyta 1931. V.30, rež. A. Sutkus.

Po to Kauno V. Dramos Teatre premjerą pastebime tik 1956.III.20

Originalūs scenos veikalai 1946.III.20 — 1970.V.18

A. Vienuolis — Tvirtovė; J. Baltušis — Gieda gaideliai; A. Gricius — Skeveldros; J. Gustaitis — Į šviesią ateitį; A. Gricius — Išvakarės (1952.IX.6); Karšta vasara (1955.III.27); J. Grušas — Herkus Mantas (1957.III.31); R. Nerečionis — Nuostabus bičiulis; J. Marcinkevičius — Dvidešimtas pavasaris (poemos inscenizacija); J. Grušas — Vedybų sukaktis; K. Binkis — Generalinė repeticija; S. Čiurlionienė — Dvylika brolių...; V. Bubnys — Žvaigždės negęsta; K. Kubilinskas — Molio Motiejukas; J. Grušas — Profesorius Markas Vidinas; A. Gricius — Ir ūsai nepadėjo; J. Mackonis — Ulijona; K. Inčiūra — Žemaitė (1964.I.17); R. Samulevičius — Studentiška novelė; K. Saja — Saulė ir stulpas (1964 IX.12); D. Urnevičiūtė — Vadink mane motina; J. Avyžius — Kaimas kryžkelėje (romano inscenizacija); R. Samulevičius — Paklydęs tarp žvaigždžių; D. Urnevičiūtė — Numintas slenkstis; R. Morkūnas — Išsipildančių linkėjimų gegutė; K. Boruta — Baltaragio malūnas (inscenizacija); D. Urnevičiūtė — Tyluva — 2 km.; D. Urnevičiūtė — Tėvuko žaislai; K. Saja — Mamutų medžioklė (1968.XII.31); Šventežeris (1970.V.18, rež. J. Jurašas).

Vertimų, daugiausia iš rusų, per tą laiką pastatyta apie 100.

Pradžioje keletą veikalų režisavo senieji meistrai — Kupstas, Dineika, Kubertavičius, R. Juknevičius, J. Gustaitis; keli rusai; nuo 1954 m. daugiausia veikalų režisavo H. Vancevičius; po vieną kitą — R. Trumpa, A. Galinis, A. Ragauskaitė, D. Juronytė, I. Bučienė, S. Motiejūnas, K. Genys ir nuo 1968 m. — J. Jurašas.

ADMINISTRACIJA RAŠO

Garbės prenumeratoriai, atsiuntę po $12.00 prenumeratos:

K. Galiūnas, Santa Barbara, Calif., G. J. Okunis, Flushing, N. Y., Kun. Vikt. Pavalkis, Milpitas, Calif., J. C. Morcan, Rochester, N. Y.

ŽURNALUI PAREMTI AUKOJO:

S. Pautienienė Santa Monica, Calif. — $10.00.

Po $2.00 — J. Bacevičius, Toronto, Ont, Canada, J. Girevičius, St. Catherines, Canada, A. Matioška, Dorchester, Mass., Rev. Fr. C. Žalalis, Vokietija. $1.00 — J. Juodvalkis.

Administracija visiems nuoširdžiai dėkoja.

'Lietuvių Dienų' metinis PIKNIKAS

šiais metais įvyksta rugsėjo 12 d., sekmadienį, McCambridge Parke, Burbank, Calif.

Daug pievos, medžių ir pavėsio.

LIETUVIŲ DIENŲ žurnalo ir knygų PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N. Y. — "Darbininko" adm-ja.
So. Boston, Mass. — S. Minku.s
Chicago, Illinois — Balys Brazdžionis, 'Draugas', 'Marginiai', 'Terra' Gifts International.
Cleveland, Ohio — "Dirva", V. Rociūnas
Detroit, Mich. — "Gaiva", "Neringa" St. Anthony's Parish Library.
Grand Rapids, Mish. — J. Belinis.
Kenosha, Wis. — B. Juška.
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.
Putnam, Conn. — Immaculata Conception Convent.
Rochester, N. Y. — A. Sabalis.
Waterbury, Conn. — "Spauda".
Woodhaven, N. Y. — "Romuva".

Anglijoje

Kew, Surrey — "Dainora".
Bradford, Yorks — Kun. J. Kuzmickis.

Australijoje

Adelaide, Edwardstown — A. Kubilius.
Melbourne - St. Kilda — N. Butkūnas
St. Kilda — N. Butkūnas.
Sydney — Kun. P. Butkus.

Italijoje

Roma — Mnsgr. V. Mincevičius.

Kanadoje

London, Ont. — A. Puteris
Toronto, Ont. — V. Aušroras, A. Kuolas, P Misevičius,
Montreal, Que. — P. Rudinskas, (Parish Library)
Sudbury, Ont. — Kun. A. Sabas.

Venecueloje

Caracas — Kun. A. Perkumas.

LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

Los Angeles, Calif.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 11:30 — 12:00 p. p.
Liet. Radijo valandėlės klubo pirm. **Stasė Pautienienė**; ižd. **J. Mitkus**, 3375 Bennett Dr., Hollywood, Calif. 90068; Programos vedėjai: Vl. Gilys, P. Jasiukonis, vyr. red. **S. Pautienienė**, 841 Stanford St., Santa Monica, Calif. 90403; Telef.: 829-3779

Baltimore, Md.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima Marylande ir Washington, D.C.
Sekmadieniais 10 — 11 val. ryto
per FM radijo stotį WFMM 93,1 mgcl.
Programos vedėjai: **Albertas Juškus**,
4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md. 21210
Tel.: 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave., Baltimore, Md. 21227; Tel.: 242-1779

So. Boston, Mass.

Lietuvių Radijo valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais 11 — 12 val. priešpiet.
AM 1430 klc., FM 107.9 megaciklų
WHIL Boston, Mass. 02155
Petras Viščinis, vedėjas,
173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: 586-7209

LIETUVIŲ RADIJO KORP. PROGRAMA
Seniausia liet. radijo programa Naujojoje Anglijeje, veikianti nuo 1934 m. bal. m., vedama **Stepono ir Valentinos Minkų**, girdima **sekmadieniais 1 val. — 1 val. 30 m.**
Boston, Mass. — WLYN - 1360
Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzika, dainos ir Magdutės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston, Mass. 02127
Telefonas: AN 8-0489

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS
RADIJO ŠEIMOS PROGRAMOS
Kas rytą nuo pirmadienio iki penktadienio
10 val. — 11 val. priešpiet.
Šeštadienį ir sekmadienį 8:00 — 9:30.
"Vakaruškos" pirmad. vak. 7:00 — 8:00.
Visos programos iš
WOPA stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M.
7159 S. Maplewood, Chicago, Ill. 60629
Tel: HEmlock 4-2413.

MARGUTIS
Seniausia liet. radijo programa Amerikoje.
Įsteigta muz. A. Vanagaičio 1928 m.
Kasdien 8 val. — 9 val. vakaro
(išskyrus šeštadienius ir sekmadienius)
Programos vedėjas **Petras Petrutis.**
Transliuojama iš nuosavos studijos
2422 W. Marquette Rr., Chicago, Ill. 60629
Telefonai: GR 6-2242; GR 6-2271.

ANTANAS F. SKIRIUS

REAL ESTATE — TAX SERVICE
INSURANCE

Jei reikia apdrausti namus, automobilį, gyvybę ir pn., pirkti ar parduoti nuosavybę,
Telefonuokite NO 4-2919
arba apsilankykite įstaigoje
4366 Sunset Blvd., Los Angeles, California 90029.

LITHUANIAN RADIO FORUM
Bi-Lingual Civic program in English and Lithuanian
Produced by **Anthony J. RUDIS**
Listener Participation Program
PHONE 445-6842 and ask a question
Saturday 8 p. m. to 9 p. m.
WXRT-FM 93.1 MHz.
Address: 9339 S. Oakley Chicago, Illinois

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Prorama
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima penktadieniais 8—9 val. vakaro
per WXEN-FM stotį 106,5 mc..
Vedėjas **Juozas Stempužis.**
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telef.:: 382-9268.

Detroit, Mich.

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIJO VALANDA
WMZK-FM banga 98 mc
Pirmadienį — trečiadienį — penktadienį
nuo 8:00 iki 9:00 vakare
Vedėjas — **Ralph Valatka**
Telefonas: 537-5550.
17696 Warwick, Detroit, Mich. 48219
Arba Briedis, Realty Tel. 883-5244.

LIETUVIŠKAS BALSAS-LITHUANIAN VOICE
WQRS-FM stotis. Banga 105.1 mc.
Sekmadieniais 8 val. — 9 val. ryto.
Išlaiko Radijo Klubas.
Klubo pirm. — inž. **Vacys Urbonas.**
17175 Gaylord Ave., Detroit, Mich. 48240
Telefonas: KE 7-9642.
Programos redaktoriai ir pranešėjai:
Jonas Kriščiūnas — 846-4245; **Kazys Gogelis** — 535-6683; **Rožė Ražauskienė** — 278--1353; **Stasys Garliauskas**—TA 6-1385; **Antanas Janušis** — VE 5-8317.

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connnecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WBMI - FM 95.7 mc.
Kiekv. sekmadienį 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjas **A. Dragūnevičius.**
273 Victoria Rr., Hartford, Conn.
Telefonas: CH 9-4502.

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ" radijo valanda
girdima kiekv. šeštad. 5 — 6 v. p.p.
iš New Yorko stoties WEVD — 1330 klc.
ir 97.9 meg. FM.
Direktorius **Jokubas J. Stukas,**
1467 Force Dr., Mountainside, N.J. 07092
232-5565. (Code 201)
Kultūrinė lietuvių radijo valanda anglų k.
per SETON HALL Un-to stotį WSOU-FM
pirmad vak. 8:05 — 9:00 — 89.5 mg.
Vedėjas J. J. Stukas.

"LAISVĖS ŽIBURYS"
Girdima **kievieną sekmadienį**
nuo 9 iki 10 val. ryto
iš WHBI stoties 105.9 FM banga.
Adresas: **Romas Kezys**, 62-15 69 place,
Middle Village, N. Y. 11379.
Telefonas: TW 4-1288.

— **Visiems mūsų prenumeratoriams** primename, kad jau pats laikas siųsti prenumeratos mokestį už 1971 metus.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa
BENDRUOMENĖS BALSAS
Stotis WTEL — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 1:30 iki 2:30 p. p.
Kultūrinės apžvalgos, žinios, vietos kronika, muzika ir skelbimai.
Programas tvarko ir praveda redakcinis kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas"
1203 Green St., Phila., Pa. 19123.
Telefonas: PO 5-0932.

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. — WPIT - 730 klc.
Sekmadieniais 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjai:
Povilas ir Gertruda Dargiai.
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill R., Pittsburgh, Pa. 15216

Rochester, N. Y.

Kultūrinė lietuviška valandėlė
Sekmadieniais 6 val. popiet.
per WCMF-FM, 96,5 mc.
Išlaiko Lietuvių Radijo Klubas.
Klubo valdyba: **Pr. Puidokas**, pirm., 580 Wilkins St., (14621); **A. Cieminis**, vicep.; **R. Kiršteinas**, sek. 229 Nester St. (14621); **V. Žmuidzinas**, ižd., **L. Laukaitienė**, narė.
Programų vedėjai: O. Adomaitienė, A. Cieminis, V. ir N. Draugeliai, A. Dziakonas, St. Ilgūnas, R. Kiršteinas, Br. Krokys, V. ir B. Litvinai, J. Šipaila, D. Šiurilienė, V. Žmuidzinas.

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIJO PARTIJA
WBRY, Waterbury, 1590 kilocysles.
Kiekvieną šeštadienio vakarą 6:10—7:00.
Programos vedėjas ir direktorius
John D. Adams (Adomaitis).
5 Harriet Ave., Waterbury, Conn. 06708
Telefonas: 753-8898.

Montreal, Canada

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. v.
CFMB stotis — Banga 1410.
Programos vedėjas **L. Stankevičius.**
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P. Q. Canada
Telefonas: 669-8834

Toronto, Ont., Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
7 radijo programos savaitėje
Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
4 — 5 val. p. p.
Trečiadienį vak. 7 — 8:15 v. v.
Šeštadienį 3 — 3:30 val. p. p.
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 101 FM
Programos vedėjas Jonas **R. Simanavičius.**
175 Parkside Dr., Toronto 3, Ont.
Telefonas: 534-1274.

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS
Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min. iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku, 41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas **Dr. J. Gailius.**
Circonvallazione NOMENTANA 162.

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje.
Sekmad. rytais 10:30 - 11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vakarą 20:15 - 20:30 Lietuvos laik.
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas **Kun. Dr. V. Kaziūnas.**
Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio CITTA DEL VATICANO.

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS
JUNE 1971

Actors of the Drama Theatre of Vilnius, Lithuania, 1940.

Vilniaus Dramos Teatras (1940).

Iš kairės (sėdi žemėje): Antanas Škėma, dail. Vyt. Palaima, Monika Mironaitė, Napoleonas Nakas, Juozas Palubinskas, Valys Derkintis.

I eilė (stovi): R. Juknevičius, M. Chadaravičius, Em. Grikevičiūtė, V. Ivanauskas, Ona Juodytė, Ks. Dauguvietytė, Albina Katiliūtė, Dalia Kubertavičiūtė, Juozas Grybauskas.

II eilė: H. Kačinskas, Ona Knapkytė, Step. Jukna, P. Zulonas, G. Jackevičiūtė, K. Preikštas, Tefa Vaičiūnienė, Juozas Siparis, Juozas Rudzinskas, Gražina Jakavičiūtė, Juozas Gustaitis, Vincas Tamaliūnas.

The Nationalities Council

More than 300 American Republicans representing over 20 states and over 30 nationalities have recently met in Arlington, Virginia, and formed the National Republican Heritage Groups (Nationalities) Council.

According to the Party's National Chairman, Senator Bob Dole, this is to be "the first permanent auxiliary of its kind in the Republican Party... composed of outsanding community leaders..." The conference had to concern itself with re-electing in 1972 its leader, President Nixon, "who has proven that he cares about the fate of the captive nations" and that the progress of the GOP on the international and domestic fronts could be successfully concluded by broadening the Party's base and "building a new coalition of Americans from different parts of the country but with a shared interest in responsible, forward-looking government."

The Nationalities Council was formed of 13 Board officers representing 12 nationalities and 10 states. It is led by L. Pasztor, chairman (and director of the Heritage Groups — Nationalities — Division of the Republican National Committee); co-chairmen are an Italian, Chinese, Ukrainian, Mexican, Polish and Czech - Americans. It was eleceted for 18 months and will reconvene in Chicago in 1972.

Dr. Jonas Genys, biology professor of Maryland University and a representative of the Lithuanian American Council (ALT) in Washington, D.C. was almost unanimously elected executive secretary of the Nationality Council. (An Estonian, alongside, with a Czech, German and Slovak — are all elected controllers.)

President Nixon greeted the participants of this first Council in a letter to director Laszlo C. Pasztor stating that this major landmark... "places into special focus a belief... that Republican ideals and goals best identify with the aspirations of those who have recently come to our shores..."

In a period when some of America's minor groups, whether racial or nationalistic, are claiming for their rights alone and are thus weakening the foundation of the country, a convention of multinational elements in this vein is an example of how to proceed in order that the United States be fortified. After which, of course, the special interests of the minor groupings will not be shoved aside, but their voices will only the better be heard and heeded.

This is the ideal solution of the precept: Do not ask just what your country can do for you, ask what good you can do for your country too. This alone is the way by which you can be sure to be benefited by your country.

By **A. Bernotas**

POLISH AUTHORS WHO WROTE ON "LITHUANIAN THEMES"

Of Polish poets and authors, who wrote on "Lithuanian Themes", are to be mentioned absolvents of the University of Vilnius — Adomas Mickevičius, Julijus Slovackis and J. I. Kraševskis. All these three authors are commemorated on the postage stamps.

1. Adomas Mickevičius (Polish: Adam Mickiewicz, 1798-1855), the great Polish poet, descendent of an old Lithuanian nobles family, was born in the estate of Zaosė, district of Naugardukas, that is in historic eastern Lithuania. After graduating from the Dominican school in Naugardukas in 1815, he entered the University of Vilnius and studied classical philology, history and Polish literature. He was a member of the secret students' organization of filarets' and philomats' that where prohibited by the Russians. As a receiver of a stipend, in 1819 he was sent to Kaunas to teach at school. Here he wrote his fiery song: "Ode to the youthfulness". Because of his association with the above said students' organizations, he spent a half year of dentention in Vilnius, then he was altogether banned from Lithuania, leaving the country via Kaunas, Kėdainiai and Šiauliai for ever. Until nowadays in the vicinity of Kaunas one of the picturesque valleys is named after him as "Mickevičiaus slėnis" (Mickevičius' valley) . It is said, that Mickevičius liked very much to wander along the banks of a lively brook in this valley.

While in Russia, Mickevičius lived in Moscow, in St. Petersburg, then in Odessa and in Crimea (whence his "Sonnets of Crimea"). Later he travelled through Germany to France, and lived in Paris, and in Switzerland. He died in Constantinople, Turkey. His remains in 1890 were transferred to Cracow, Poland, and ceremoniously burried in the castle of Vavel beside the sarcophagi of the kings of Poland-Lithuania.

Mickevičius, who wrote in Polish (of Lithuanian language he knew perhaps only a few words), has nevertheless in many of his works highly praised and glorified Lithuania and her past. Among others, he wrote the poem "Gražina" (of the history of his native Naugardukas which history has later been composed as an opera and performed in Lithuania and the United States; and other poems — as "Živilė", "Trys Budriai" (The Three Budrysses, of the fights between Lithuanians and Poles). Also famous is his historical and patriotical poem "Conrad Wallenrod" wherein he depicts a heroic Lithuanian, who became a Teutonic Knights' master only to destroy the order itself. He wrote four parts of his "Vėlinės" (The All Souls' Day), in which he portrays the insurrection of 1830 in Vilnius, interweaving therein various elements of old Lithuanian myths and customs. But the greatest and most patriotic of Mickevičius' work is "Ponas Tadas" (Master Tadas, Polish — Pan Tateusz), in which he describes the Napoleonic times in Lithuania. Iin the introductory song he writes: **"Lithuania, my fatherland, thou art like health: only he may understand this, who has lost thee already..."** Mickevičius' works on "Lithuanian themes" were extremely admired by many Lithuanian authors and they all have been, in entirity or in excerpts, translated into Lithuanian and issued for several times over.

2. Juliusz Slowacki (1809-1849), Polish poet, who wrote on "Lithuanian themes", was born in Kremenec, Volynia, western Ukraine, but in early childhood (1811) together with his parents had moved to Vilnius. His father Euzebius was literature professor at the university of Vilnius, for several years had edited newspaper "Kurjer Litewski" (Lithuanian Courier) and and also had written some works on Lithuanian themes, thereby inflencing the young Julius.

The young Slowacki graduated from the gymnasium in Vilnius and in 1825 entered the University's faculty of law. While living in Vilnius, he had a good opportunity to acquaint himself with Lithuania's past and present, and many motifs of these studies he later used in his works. In 1829 he moved to Warsaw, where in 1831 he participated in the uprising against the Russian occupation. Therefore he was forced to leave his country, moved to Germany and later to France and never returned to his fatherland.

Of Slowacki's works on "Lithuanian themes" are to be mentioned his poem "Hugon", where he describes the love affair of a Teutonic crusader, a comtur, in the castle of Trakai; his play "Mindaugas" depicts the times of King Mindaugas; in his poem "Horsztynski" he tells us the story about the uprising in Vilnius against Russians in 1794. Following poet Mickevičius, he wrote his own version of "Ponas Tadas" (Master Tadas), in which he gives a highly poetic description of winter-time in Lithuania. In the play "Walter Stadion" he writes about Duke M. K. Radvila Našlaitėlis (Radziwill — the Orphan) and about other Lithuanians. Some of his works were translated into the Lithuanian language. For example, Dr. Vincas Kudirka (author of Lithuanian National Anthem) translated in 1900 his play "Mindaugas".

(To be continued)

BALLET IN LITHUANIA THROUGH THE AGES

Historical glimpses, 16-18th c.

Ballet dancing as entertainment appeared in Lithuania early in the 16th century, at the court of the grand prince in Vilnius. Many Western visitors and artists have attended, witnessed it; some who settled in the Lithuanian capital even contributed to it.

The first school of ballet was founded in Gardinas in 1770 by the deputy treasurer of Lithuania, Anthony Tiesenhausen. With an Italian instructor, later a French one, a group of youngsters, recruited mostly from the magnates own extensive estates, was trained, 30 then 60 persons strong. The group eventually toured the country, and Poland too, performing "Hylas and Sylvia". This troupe was later taken over by Stanislas Augustus, last king of Poland and grand prince of Lithuania (1764-1795).

The second ballet troupe was founded in Slonim by the Lithuanian military commander, Hetman Michael Kasimir Oginski (1731-1803), a patron of arts and also a composer (whose nephew count Michael Kleophas Oginski, 1765-1833, became even more famous as a music composer in Poland). This troupe also came under protection of Stanislas Augustus.

Lesser groupes in Vilnius, Panevėžys and Šiauliai were but short lived and came to an end at the collapse of the Polish and Lithuanian State.

During the Russian occupation (1795-1915) only small groups of dancers made occasional appearances. Of major influence, however, were the tour appearances of guest dancers.

19th century and the Trubetzkoi, the Radziwills

Under Russian occupation cultural and artistic life in Lithuania deterioated. The Tsars and courtiers at Saint Petersburg, however, by following the set patterns and on even a greater scale, succeeded in achieving a high standard of Russian ballet likewise. The (now renamed) Leningrad School of Choreography had already been formed in 1738, but an artistic transformation came with the appearance and extended stay of many of the great Western dancers and choreographers of the age. The first supreme dancer to "westernize" Russians (or become "Russified" as her host-countrymen would put it) was one of the Three Graces of the ballet of the 19th century, Marie Taglioni. With La Sylphide she brought new life to Saint Petersburg in 1837, where she stayed for 5 years. Departing she had to leave behind a daughter to her admirer Prince Troubetzkoi, one of the few pro-Tsarist-Russian defectors of the illustrious Lithuanian House of Troubetzkois.

Another of the Three Graces of last century, so they are named by chroniclers of yore, was Carlotta Grisi (1819-1899). At the Paris Opera in 1841 she created Giselle.

"From now on — wrote Gautier — it will be impossible for any other dancer to create this role. The name of Carlotta has become inseparable from Giselle." Subsequently in 10 years Grisi conquered all Europe. In 1849 she became attached to a young nobleman Prince Radziwill of the ancient Lithuanian family of Radvilai. They came to Saint Petersburg. After five years of crowning achievements there her young career was interrupted at the age of 35. Prince Radziwill took her away to Switzerland where she spent a long life of retirement and seclusion with her friends and with the education of her daughter.

Another memorable event that could bring associations to Lithuanian minds dates from 1885. The rarely gifted, magnetic Italian ballerina Virginia Zucchi had been invited for a sesaon to St. Petersburg. Her success was sensational and theatre people went mad about her. After one such performance, in "Pharaoh's Daughter", Prince Vassilchikov presented her with the famous "Kachinski" diamonds. The conductor handed Zucchi the case, she opened it, and the whole stage was illuminated by the huge brilliants. St. Petersburg audiences disapproved of this gesture. Though Lithuanians remember Vassilchikov, the last Tsarist governor general of Kaunas the exeptional official of his era who left behind most pleasant memories and even a son, a count, who served the independent Lithuanian Republic in the 1920 — 1930's.

(To be continued)

A. Milukas

BOOKS OF INTEREST

LITHUANIA Land of Heroes. Country, People, History, Language. Lithuania's Fight Against the Kremlin Rule. Soviet Genocidal Practices in Lithuania. Prepared and edited by Leonard Valiukas. Lithuanian Days Publishers, 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, Calif. 88 p. Part II — Illustrations, 96 p. Price: $4.75.

THE BATTLE OF GRUNWALD
An Historcal Novel

THE THIRD WOMAN
A Novel by A. Baronas

Gaunama "Lietuvių Dienų" leidykloj 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, California 90029

RENEW YOUR

LITHUANIAN DAYS

ARTIST'S WIFE

From a novel by JUOZAS TININIS

Continued from the last issue

CHAPTER TWO

One Saturday at noon I take a trip to Palm Beach, which is probably one of the most picturesque seashore spots in Sydney. The palm trees here are beautiful—like young girls. I must paint them as well as this total charm someday, I tell myself. It is very hot, I feel the scorching sand blistering the heels of my feet. Nowhere, not in all Europe, have I seen such white, clear, pure sand as on the Australian beaches.

The bathers are mostly young people. The women and girls in their tightly fitting one-piece bathing suits are slim and finely proportioned indeed. Some of them swim quite far out into the open sea, seemingly fearless of the sharks that for years have been insolently gobbling up many bathers from these very waters.

Soon I too am one of the swimmers. It is a pleasure to feel the cool, clear Australian waters on my body from the very first moment. The ocean is of such purity and clearness, that I can see the white sandy bottom a dozen feet below. I feel drawn to descend and touch it with my hands. However, I am afraid to swim out as far as the Australian girls are doing. I've managed to survive many dangerous spots in wartime Europe, and I don't intend now over-generously to give myself away to the sharks of Australia.

Presently I notice a giant wave rolling my way — from quite a distance. The top of it is already breaking. Not wanting to be drawn into it, to be overwhelmed, I hurry back to the shore. I can't make it, however, and in a moment the big wave overtakes me. To keep from somersaulting, I leap upward, pushing with my toes from the sandy bottom. At the same instant I feel a heavy blow on my chest. Could it be a shark? No, thank God. It is a girl, an Australian who had been swimming the crest of the wave and has now bumped into me. Head over heels we roll together and land on the sandy shore.

— Excuse me, — the girl is laughing as she kneels beside me and wipes the water from her face.

— It's nothing, really. In fact, it's a pleasure to be bumped into by such a beautiful girl.

She thanks me for the compliment and stands up. I realize now upon looking at her what a remarkably beautiful body she really has. Her curves are oval — reminding me of the Aphrodite of Milo.

— Judging from your accent, you are a foreigner. What nationality are you?

— Guess.

— German. No, let's see, a Pole?

— Neither. I am a Lithuanian.

— So? I've forgotten all my geography. Tell me, where is this country of yours?

— On the shores of the Baltic Sea. The only sea in the world which washes up amber. Necklaces and other beautiful artifacts are made from it, you know.

— I have heard about such a sea. Only I've never seen any necklace made from amber beads. They must be very attractive.

— They are, indeed. Many girls in my country wear them. They look especially nice on blondes.

— How would they look on me with my dark hair?

— You look charming without any necklace at all.

— Thank you. Yet what woman would refuse an adornment which might make her look even prettier?

— That's true. Without such wishes for pretty things a woman would hardly be a woman at all.

Waves keep washing up on the shore, one after the other, and my eyes wander away from the Australian girl, to gaze at them. In the meantime, my Aphrodite is absorbed in drawing lines on the white sand with the toe of her right foot.

— We have not yet introduced ourselves. — I cut short our silence, taking my eyes away from the rolling waves and admiring the round shin of the girl.

— My name is Moira Hunter.

— I am Algis Vilmantas.

— I've never heard such a strange-sounding family name.

— Indeed? Of course, it's the first time I have ever heard of a girl called Moira. In Greek mythology Moira was the name given to the three goddesses of fate: one spun the thread of human life, one designed human fortune and the third cut off the yarn of human existence. Which one are you, may I ask?

— The first. The one who spins the thread of life.

— Somehow, it seems to me that you are the one who designs human fortune.

—Nobody has explained to me the meaning of my name until now. I am impressed by your learning.

My gaze continues to caress her suntanned face. She lowers her eyes as though avoiding my regard.

She is silent once again and deep in thought. Then suddenly she looks up at me and says:

— Would you like to take me to a milk bar?

— I'd like to very much. Where is it? Far away?

— Right here, close to the beach.

Moira walks ahead slowly, leaving lovely footprints on the hot sand. I stroll behind, admiring the curves of her body as she moves. Soon we are sitting under a stylish roof of the milk bar, protected from the hot sun. Moira orders a mixture of milk and ice cream, chocolate flavored, a milk shake she calles it. I take the same — but raspberry. A waitress serves us almost instantly, handing us the cool, refreshing drinks in silver-plated goblets. We sip languidly through our straws.

— This is indeed an excellent drink. I've never tasted anything quite like it before.

— Really? Didn't you have milk bars in Europe?

—No, but we had many cafes where we'd meet our friends for a chat and listen to nice music. Even dance.

— You don't seem to be the type to like dancing.

— I am an ardent admirer of dancing. Dancing, to me, is true art in motion.

— I too like to dance. Which dances do you prefer: tango, foxtrot, or swing?

— My favorite is the waltz. The way they used to dance it in Strauss's time, in old Vienna.

—How was it danced then?

— By whirling around. When the dancer started circling about with his lady, everything else whirled around, even the chandeliers, the decorations on the walls, and the dancers as well.

— I'd surely like to whirl around like that. It's pity, though, that nobody in Australia dances the waltz that way.

— It's seems impossible not to know how to dance a Viennese waltz. I'm surprised. How backward you are here.

— You are in for many more surprises in Australia.

Finished with our milk shakes, we walk leisurely out of the bar into the brilliant sunshine, the rays of which are so generously bestowed upon Palm Beach. We go back to the spot where we met, where the wave had rolled us out together onto the shore. Moira does not feel like bathing anymore and says:

— I promised my mother to be home on time. Goodbye. It was fun meeting you.

— To bad you have to leave so early. We could have bathed some more and had another swim.

— I've already stayed longer than I should have, on the beach. How about you? Will you stay?

—Yes, of course. I've just come.

I tell her I'd like to see her again. She seems willing, so we make a date to meet here at the same place next Sunday.

Moira says goodbye and darts off to take a shower Her stride is as light and alert as that of a young, naughty deer bouncing through a valley.

For quite a while, I pace up and down the beach, thinking hard about Moira Hunter whom fate has brought to me so unexpectedly. I wonder if all Australian girls are just as kind and sympathetic?

I don't start home until long after the beach is deserted. I suddenly realize that I've been out in the sun too long. My skin is getting red. It feels like it's been scorched. In fact I am burning up.

On the tram, two sturdy youngsters are sitting in front of me. They are talking quite loud, in Polish. There are no other passengers in our compartment.

An elderly Australian man gets on at the next stop. He becomes instantly annoyed at hearing a foreign language being spoken, and directing a furious glance at the two boys, he admonishes them:

— Speak English!

The two youngsters keep on chattering away in Polish, paying the old man no attention. The Australian repeats his rebuke. Thereupon the fellows grab him by the shoulders, force him down to the floor, and push him under my bench.

— Hey, what are you doing, you villains? You'll break my bones. Let me go! — He shouts in fear, as four strong feet block his escape.

— Speak Polish, and we'll let you go!

—I don't know how.

— And we don't know your snake-hissing language.

— For God's sake, dont hurt me, — he begs.

In the meantime, the tramcar has reached another stop, and the two Polish fellows jump off. The Australian hustles out from under the bench. I am smiling.

— Damned foreigners. — He is furious, as he takes his seat in front of me.

— You'd better take back those words, — I shout at him, now enraged.

— Excuse me. I thought you were an Australian. Who are those two who humiliated me? Friends of yours?

— No, rather, my life-long enemies.

Continued next page

ARTIST'S WIFE

Continued from page 19

— Then why are sticking up for them?

— I am standing up for the name of the immigrant because here I too am one.

— That crazy government of ours. Bringing in all kinds of ruffians from God knows where. A decent citizen can't even ride a tramcar without being attacked.

— Don't pick on on other people and no one will bother you. I advise you to be more careful with your remarks. You were lucky this time but when you run into a hot kind of foreign blood you might find yourself flying out the tramcar door, headfirst.

— And don't you think that all Australians are as calm and easy to attack as I am. Watch out, — he is shaking his fist, hardly able to restrain himself, as he steps out at the next stop and turns back to call at me.

As I let myself into my apartme,nt, the first thing I see is the photograph of my darling who perished in Germany during the war. I pick up the picture caressing the golden frame with my hands. Looking closely at it, I notice a startling resemblance to Moira. Do I just imagine it? My Leonia was delicate, sensitive, romantic, loved sad songs — while Moira, as far as I could tell after just one meeting, is sudden, courageous, in fact somewhat severe and even emanating a kind of savageness.

Thoughtfully, I lay the picture down. I can't stop thinking about the resemblance. The two faces. I lie down on the couch and let my thoughts wander back to the days in Heidelberg with Leonia. How can one ever give up thinking about the girl once worshipped as a goddess? Leonia will be in my heart and mind as long as I live. She'll always be young and beautiful to me, as she was the last time I admired her just before the tragic accident which snuffed out her life. Women age in life — but not in memory.

Monday morning as I shine my pots in the kitchen, I occasionally exchange a word or two with the chef who is making a big pot of soup for the patients and whistling happily.

A nurse comes in, telling us that bread is needed for Ward 17. The chef sends her to me, for I'm supposed to slice the bread. I drop my work with the aluminum kettle I am cleaning, wipe my hands, take a loaf of bread from the shelf and put it in the machine. The nurse, she is merely an aide, stands beside me, waiting. Just then Antanas steps out of the dishwashing section and notices the nurse. Looking her over from head to foot, he remarks to me, in Lithuanian:

— How remarkably well put together she is, Algis. Introduce me to her.

—I am not acquainted with her either. This is the first time I've ever seen her.

— Well, let's introduce ourselves then, — the nurse breaks in, speaking in Lithuanian. — I am Youzie Vingytė.

Antanas and I are both overjoyed. We hadn't dreamed that there was another Lithuanian soul in the hospital. I tell her my name, presenting myself; Antanas does likewise. Our introduction is now official. I guess her to be under thirty.

BOOKS & PERIODICALS

A New Major Work on the History of the Baltic Peoples

August Rei, former President of Estonia and chairman of long standing of the Estonian National Council in Sweden, had at the time of his death in 1963 completed a major English-language treatise, **"The Drama of the Baltic Peoples"** (384 p.p.). He had started collecting material for this book immediately after his escape to Sweden in 1940 and worked on it for more than 10 years, steadily encouraged by Dr. Elis Hastad, Professor of Political Science at Stockholm University and a great friend of the Baltic peoples. Mr. Rei's manuscript has later been scrutinised by professional historians. Dr. Robert Ernest Lewin, English lecturer at Tampere University, has revised it linguistically. The book has now been printed in Turku, Finland.

Mr. Rei's book deals with the birth and development of the Baltic States, their historical background, their struggle for freedom politically and by force of arms in the end of World War I which led to their independence, their rapid progress in the years between the wars and the tragedy of their loss of independence. It pays special attention to the dramatic events which at the beginning of World War II brought about the Soviet occupation of the Baltic States. At that time Mr. Rei was Estonia's Minister to Moscow and could consequently describe, on the basis of his personal observations and of documents in his possession, how the rulers in the Kremlin destroyed the independence of three small republics.

A professional historian, Evald Uustalu, has compiled a 70 page summary of the events in the Baltic area from 1940 to date. This appendix, too is one of the most comprehensive English - language surveys of the period. The book as a whole offers, therefore, a unique survey of the fate of the Baltic States and nations.

The book contains also a preface by Eugene Lyons, former Moscow correspondent of the United Press International and Chief Editor of the Reader's Digest, who was personally acquainted with A. Rei and whose last book, "Workers' Paradise Lost", is a condemning assessment of the 50 years of Soviet history.

The former US President, Mr. Harry Truman, has also read the book and writes about it, "I found this book by August Rei of absorbing interest and a significant contribution to the history of a part of the world that tends to be overlooked."

The price of the book is $10.00. It can be ordered directly from the publishers: The Publishing House KVE, Postbox 16 211, S-103 24 Stockholm 16, postgiro 25 64 18 or The Baltic Committee, Postbox 16 042, S-103 21 Stockholm 16, postgiro 60 75 60.

(Newsletter... Reports on Communist Activities in Eastern Europe. Estonian Information Centre, No. 467, Stockholm, Oct. 1970).

● In his book on Poland, published by the Oxford University Press in 1900, M. R. Morfill says:

"According to a recent notice in a German paper, a Prince Ignasz Jagiello died at Grodno (Lithuanian: Gardinas) on the 16th day of July, 1891. He is said to have been the last of the Jagiellos." *)

The same author, also, states:

"In one of the battles between the Teutonic Knights and Lithuanians, Henry Bolingbroke, afterwards Henry IV of England (1399-1413) fought. Chaucer (1340?-1400) it will be remembered, says of his Knight:

Ful ofte time he had the bord by-
Above alle nations in Pruce; /gone,
In Lettowe hadde he reysed and in
Ruce.

Vyt. Širvydas

---

*) Jagiello — Lithuanian: Jogaila...

Clem's Polskie Deli

★ Specializing in home made fancy groceries and choice meats.

★ Featuring Imported Krakaus Polish hams, beer, wine and groceries.

NOW
Daily from our own new
BAKERY-KITCHEN
a variety of Polish pastries and other home made delicacies.
IT's CLEM'S
3002 W. Florence Ave., Los Angeles
759-5058

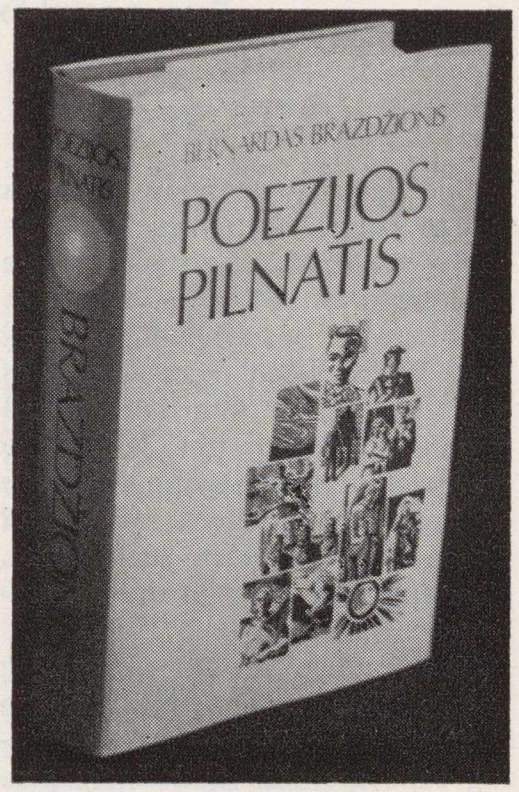

Kaina $10

Užsisakyti:

Brazdžionio Rinktinei Leisti Komitetas
4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029

arba "Lietuvių Dienos"
4364 Sunset Boulevard
Hollywood, California 90029

AR TURITE ŠIUOS
"LIETUVIŲ DIENŲ"
LEIDINIUS?

VYSKUPAS IR VELNIAS

Apysakos
Ignas Šeinius

Viršelį piešė A. Korsakaitė
Pomirtinis vieno žymiausių senosios kartos rašytojų-beletristų leidinys. Su Juozo Lingio žodžiu apie autorių ir jo kūrybą.
Kaina $3.00

Gražina Tulauskaitė

Vakarė banga

Lyrika
Aksominiais viršeliais
128 psl., kaina $2.00

BEACON MOTOR HOTEL

Atvykus į Kaliforniją, kviečiame į
Arti prie
Beach, Westwood, Beverly Hills & Hollywood
3020 Wilshire Blvd. Santa Monica, California
EXbruck 4-9144
Mrs. A. Lukšis — Owner and Mgr.

LITHUANIANS MAKE NEWS

● **Vl. Vijeikis,** Chicago, is preparing at his printing press a souvenir publication for the coming **FOURTH FESTIVAL OF SONGS** there July 4, 1971. The publication beside his own technical editing, has as co-editors **St. Daunys** and **J. Vaičiūnas.** It is to be illustrated with stylish national ornaments, and to be obtainable well in advance of the Festival.

● Two Lithuanian girls have been active participants of the events that brought table tennis into the high realms of international diplomacy with the Chinese launching their smiling offensive. The girls are: **Violeta Nešukaitytė,** 20, the former women's champion ofUSA and presently that of Canada, and **Elena Sabaliauskaitė,** another member of Canada's representative team that played the world's championships in Japan.

Both girls were amongst the guests subsequently invited to visit China and meet its premier, to the resumption of friendliness with that immense country.

The Lithuanian Press (Tėviškės žiburiai, Toronto; Draugas, Chicago) have been giving details of the girls' professional achievements. On the way to Japan, the British Commonwealth championship in Singapore, they gave Canada a victory over N. Zealand, and lost by only a point to England's team, after Miss Nešukaitytė had won against its both leading players.

Canada has repeatedly been represented by Nešukaitytė and Sabaliauskaitė, in Stockholm and in Munich.

● **Antanas Razma, M. D.** (originator and past president of Lithuanian Foundation) has received an announcement from the American Board of Family Practice — University of Kentucky Medical Center — that upon successful completion of requirements in a certifying examination he is now officially designated as a Diplomate of the American Board of Family Practice.

● **Vitas Gruzdis,** an operatic tenor of New York, is leaving for Italy this summer to take a singing role in a film production of Puccini's "Madame Butterfly" and to participate at the Palermo Music Festival where he will perform Pinkerton of this opera.

● **Violeta Balčiūnas** has re-appeared as Gobinean in Gian Carlo Menotti's opera "The Medium", staged by the Cambridge Opera Co. in Boston.

YES, THERE WILL BE A FREE LITHUANIA!

"When a Lithuanian sailor, Simas Kudirka, tried to escape from a Russian trawler to a U. S. Coast Guard cutter a few months ago, many Americans were reminded of the terrible plight of the Baltic people under Soviet tyranny", writes Russell Kirk in the HOME REPORTER and SUNSET NEWS of Brooklyn, N. Y., in an article "To The Point; Will There Be a Free Lithuania Again?"

The author talks of the Balts: "I meet many of these intelligent and courageous people in my travels across the country, and receive letters from hundreds of them." He also talks of Lithuania's great past history; and of the well publicized, by the free world press, attempts to escape communist tyranny by Brazinskai, Simokaitis and wife.

"This is only the tip of the iceberg of desperation in the Soviet empire.. A brilliant Lithuanian scholar, Dr. Jonas Kazlauskas, was murdered... Few Americans outside the little American Communist Party retain any illusions about existence in the Soviet Union nowadays... It is high time for some ambassador to the United Nations to remind that body of the oppression ... of the Baltic peoples. How about Mr. George Bush, America's representative?"

(Letters to Mr. Russel Kirk may be addressed to 230 69 St., Brooklyn, N. Y. 11220, c/o "Home Reporter and Sunset News").

● **Mrs. Helen Kulber,** of New York in providing the above item as well as several others featured in this issue, urges that letters be forwarded to the ambassador Mr. George Bush of USA at UNO, too.

In the course of her recent activities she has received signatures from eminent Americans for a petition "Americans for Simas" sent to President Nixon. In January she had interviewed Director Laszlo C. Pasztor at the Presidents Birthday Ball at Hotel Commodore, New York.

LITHUANISTICS

By Vyt. Širvydas

● The Roman historian Publius Cornelius Tacitus, who, it is conjectured, was born in 55 A. D. and died in 117, published a treatise on ancient Germany in 98, and in Section 45 mentions that the shores of the Baltic Sea, where later historians find the ancient Prussians, were inhabited by Aestians. A German professor, Gudmund Schuette, in a translated volume I of his "Our Gothonic Forefathers" (1929) writes:

"Baltic Nations — Aisti. The native name of this group of peoples was possibly formed from the root "Lait", as the names of the two chief branches are built on this basis: Lietuva, Latvija. Possibly Tacitus' Lemovii conceals an original Letovii. The name Aisti seems to have been adopted by the Goths after the Germanic Sound Shift, first exemplified by Tacitus as Aestii. This may mean "the respected" (of the same root as the English "high"). Even in modern times the Frisches Haff of the Baltic Sea is called Aismares, which may be compared to Old English Estmere. In the Middle Ages the Estonian Finns inherited the name Aisti." (p. 77)

● Professor H. G. Duncan of the University of Colorado had the following ideas about Lithuanians in 1933, in Chapter VII of his book -"Immigration and Assimilation":

"Philologists, anthropologists, ethnologists and historians have long disagreed about the group to which Lithuanians belong. They are believed to be the first inhabitants of the region where they live, and to constitute the oldest linguistic racial group in Europe. Some writers classify them with with the so-called Litho-Baltic race, which consisted chiefly of Lithuanians, Letts and the now extinct Bo-Russians. Other students think there were a number of tribes, such as the Letts, Semigalls, Jmouds, Prussians and Lithuanians, extending from the region north of Koenigsberg nearly to Danzig. Biologically they are generally classified as either Teutons or Slavs. Some anthropologists think that they form the connecting link between, or are the progenitors of Teutons and Slavs. Efforts have been made to connect their language with Sanskrit, Greek, Latin, and Teutonic and Slavonic languages. It appears to be a little closer related to the Slavonic than to any other."

We wonder, if professor Duncan later changed some of these ideas about the Lithuanians?

DIVIDENDAI MOKAMI KAS 90 DIENŲ UŽ VISAS TAUPYMO SĄKAITAS

TAIP

TAUPYDAMI PAS MUS, JŪS GALITE PASIRINKTI TAUPYMO RŪŠĮ, KURI JUMS PATOGIAUSIA... TAI NEDELSDAMI PASIŲSKITE ČEKĮ DABAR.

6% UŽ TERMINUOTUS HOUSING CD INDĖLIUS

TAUPYMO SĄSKAITOS IKI $20,000 APDRAUSTOS F.S.L.I. ĮSTAIGOSE.

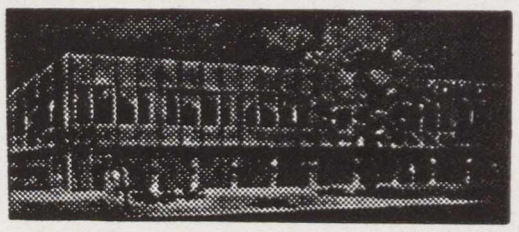

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court
Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUSKAS
sekretorius

Tel.: (312) 656-6330 ir 242-4395

LADIES AND GENTLEMEN

Remarkable Discovery

Hair formula JIB is Patented in Switzerland and Registered in U.S.A. and Canada, Europa, Germany, Austria. It cures Dandruff, Falling Hair, Itching scalp, Splitting ends, Strengthening Hair, Root growth, and restoring NATURAL HAIR COLOR.

Using JIB you will never be bald or grey. 100% Guaranteed.
Listed in Druggist Red-Blue Book. JIB Medicine Liquid 8 oz. A 16 week supply $6.00. Money Order, P. P., Send today —

J I B LABORATORIES

1437 So. 49th Avenue, Cicero, Ill. 60650

CRANE SAVINGS & LOAN ASS'N

B. R. PIETKIEWICH,
President

2555 W. 47 th St., Chicago 32, Ill.

Henrikas Kačinskas — Helmeris, Ibseno "Noroj", 1942 m., Vilniaus teatras.

Henrikas Kačinskas...

Atkelta iš 14 psl.

dėjo formuotis visi vadovaujantieji scenos darbuotojai — režisieriai. Iš provincinio miestelio iškvietė Juozas Vaičkus. Meilės scenai, rimto požiūrio į darbą mokė Antanas Sutkus. Didele fantazija, įdomiu pasakojimu apie veikalą bei vaidmenį gebėjo pagauti Dauguvietis, nors ir nepajėgdavęs nieko išbaigti. Iš užkulisio stebėdamas poniškąją Kastantą Glinskį, jaunasis aktorius mokėsi laikysenos, manierų. Tada atėjo didelis menininkas — Andrius Oleka - Žilinskas, sužavėjęs, uždegęs ne tik sceniškumu, bet ir didžia psichologine išgyvenimo scenoje tiesa. Su juo Kačinskas tarsi išėjo aktorinį universitetą, tapo pripažintu pirmaeiliu scenos kūrėju. Nuostabusis Kublajus Algirdo Jakševičiaus pastatytuose O'Neillo "Marko milijonuose" jau rodė visą aktoriaus vidinę, emocinę jėgą ir formini meistriškumą. Su Romualdo Juknevčiaus talentingu vedimu Henrikas Kačinskas dar tvirčiau, spalvingiau, įvairiau įgyvendino tai, ką Stanislavskis vadina žmogaus dvasios gyvenimu scenoje.

Kai vargonininko Kačinsko šeima nuo Pirmojo pasaul. karo kovų pasitraukė gilyn į Rusiją, ar mažo provincinio Bronicy miestelio gimnazistukas (g. 1903 m.), išeidamas pirmą kartą vaidinti Gogolio inscenizacijoje, galėjo svajoti, kad jis bus savo laisvo krašto scenos pažiba, kad jis vaidins to paties Gogolio neužmirštamą šalaputrį Chlestakovą? Kad nepasitvirtins jo tėvo — mėgėjo aktoriaus — skepticizmas? Kad jis, Henrikas Kačinskas, bus pavyzdžiu ištisai jaunesniųjų kartai, kuri gali laikyti jį savo mokytoju?

O kur dar — koncertinis meninis žodis, kurį jis pirmas lietuvių aktorių tarpe pradėjo rimtai ir talentingai puoselėti?

Būtų gera, kad jis — sceninio veiksmo, gyvo žodžio žmogus nejaustų tokios paniekos "plunksnagraužybai" ir sėdęs surašytų taip vaizdžiai ir gyvai, kaip jis moka papasakoti, savo didžiąją scenos patirtį. Tai būtų mokykla ir daugeliui tų, kurie jo niekada scenoje nėra matę.

Būtinai reikia paminėti dar viena Kačinsko ypatybė, kaip menininko ir žmogaus, — ypatybė, toli gražu ne visiems talentingiems asmenims būdinga: tai jo retas taurumas, etiškumas darbe ir santykiuose už scenos ribų. Visi įsitikinę — toks būdavo sunkiai ištrinamas įsitikinimas — kad teatras yra pavydo, intrygų knibždelynė. Gal kai kam tas ir tinka, bet jokiu būdu nevelkime čia Henriko Kačinsko vardo. Jam teatro kūryba buvo per svarbi, per šventiška, per brangi, kad ją būtų galima apnešti drumzlėmis. Talento neišmoksi, su juo reikia gimti, bet atsidėjimo, atsakingumo darbe, nuolatinio ieškojimo, nepasitenkinimo, tobulinimosi, o šalia to — jautraus atsižvelgimo į kiekvieną scenos bendradarbį, vertinimo ir kito žmogaus darbo — vertėtų mums visiems iš Kačinsko pasimokyti.

Tegu šie žodžiai atrodo, kaip kokia besaikė liaupsė — bet jie yra visiškai nuoširdūs. Nuo anų "tarptautinio avantiūristo" dienų nutekėjo daug vandens, ir teko daug arčiau prieiti prie Henriko Kačinsko, pirma — kaip mokytojo, o paskum ir bendradarbio, ir patirtis kelia tik pagarbą ir dėkingumą. Teatro santykiuose išmoksti branginti šviesią, skaidrią asmenybę gal ne mažiau, nei patį talentą.

Ar ne gera, kad menininkų tarpe yra žmonių, apie kuriuos su džiaugsmu, nė kiek nepaauksindamas, gali sakyti tiktai teigiama, o ko nors pikto — nerastum, nors ir kaip degtum jam žaliu pavydu, ar būtum primokėtas!

Laimei, šis entuziazmas toli gražu nėra išimtis: mūsų visuomenei Henrikas Kačinskas yra mylimas artistas.

Jurgis Blekaitis

H. KAČINSKAS – PLAČIOS SKALĖS VAIDILA

Antanas Sutkus

... Dar besimokydamas studijoje, savo stropumu, pažangumu ir vaidybiniais sugebėjimais H. Kačinskas atkreipė lektorių dėmesį. Antraisiais mokslo metais jis aktyviai dalyvauja Vilkolakio rengiamuose vaidinimuose, jam skiriami atsakingi vaidmenys, neretai svarbiausieji. 1923 m. sėkmingai baigęs studiją, H. Kačinskas palieka nuolatiniu Vilkolakio ir Tautos teatro bendradarbiu ir dirba šiuose teatruose, kol jie užsidarė. Tuose teatruose jis suvaidino daugiau kaip trisdešimt įvairiausių vaidmenų, pasireiškė kaip geras, gana gražių laimėjimų pasiekęs improvizatorius.

Iš H. Kačinsko darbų Vilkolakio scenoje pažymėtini: Kurjeris "Finandulkerijoje", Dešinysis senatorius "Laisvėje", Aitvaras "Likeromachijoje", Buridonas "Buridaniadoje", Adomas, jis pats Kaukas "Velniavoje", Erodas "Alma Mater", Kriminalų viršininkas "Vagyje", Chlestakovas "Chlestakovas Lietuvoje", Daktaras žurnalistas "Sląstuose", Vargamistra "Varnalėšose", Paris "Iliadoje", Elgeta "Tėvynėje", Bemolis "Milijonuose" Karininkas Luy Honneur "Mušketieriuose", ir daugelis kitų.

Tautos teatre H. Kačinskas suvaidino Kryžeivį T. Vaišnoros "Gedimino sapne", Keleivį Vydūno "Žvaigždžių takuose", Liesąjį giminaitį "Visuose žmonėse" Vaidilą Rainį V. Krėvės "Šarūne", Kraurį Vydūno "Vaidilutėje" ir kitus.

— — — — — —

Minint dramos aktoriaus Henriko Kačinsko 30 metų scenos darbo sukaktį 1954 m. New Yorko vaidybos studija, rež. J. Blekaičiui, pastatė J. Cronino "Jupiteris juokiasi", kur H. Kačinskas vaidino daktarą Verneri (vidury).

A group of New York Lithuanian actors presented a performance of Cronin's The Stars Look Down Upon Us, marking H. Kačinskas 30th anniversary in the theatre. (Kačinskas in center). Director — J. Blekaitis.

"Jupiteris juokiasi" pastatymo aktorių bendra nuotrauka. H. Kačinskas už stalo, vidury. Veikalą režisavo J. Blekaitis (kairėj, gale), dail. P. Lapė.

Actors after performance of the Cornin play (Lithuanian version: Jupiter Laughs). H. Kačinskas is shown in the middle, behind table.

H. Kačinskas buvo plačios skalės vaidila. Jis pajėgė sėkmingai vaidinti įvairiausius asmenis — nuo groteskinių iki tragiškų, nors išoriniai jo duomenys ir balso savybės ne visai atitiko pastaruosius. Jis gerai atlikdavo komiškus bei dramatinius vaidmenis, buvo nepamainomas lietuviškajame repertuare. Būdamas darbštus ir profesiškai stropus, nuolat gludindamas savo sceninę techniką, jis pasiekė didelio vaidybinio meistriškumo. — —

— — — — — —

Pasižymėdamas profesiniu stropumu bei sąžiningumu, H. Kačinskas neigė tuštoką įsijautimą į tą ar kitą vaidinamojo asmens būseną ir pastangas geriau ar blogiau išoriniais judesiais ją vaizduoti. Jis visuomet vengė išorinių, nors ir raiškių būdų patrauklumui pabrėžti. Išorinis teatrališkumas jo nežavėjo. Jis ieškojo vidinės vaidmens išraiškos ir per ją stengėsi perduoti psichologinį išgyvenimą. Štai kodėl jo kūriamieji vaidmenys turėjo daug nepakartojamų spalvų, štai kodėl kiekvieną jo pasirodymą scenoje lydėdavo kūrybinio atradimo jausmas.

Tikrasis kūrėjo privalumas — pajusti ir atskleisti vaidmens ryšius ir jų priežastis, kiekvienam suprantama forma atskleisti tas gijas, kurios vaizduojamąjį asmenį sieja su visuomene. Tai pagrindinė sąlyga, jei norime, kad vaidmuo mus jaudintų, kad mes gyventume scenoje vykstančiu gyvenimu, kad tasai gyvenimas, be melo ir klastos, mus žavėtų ir būtų galingas veiksnys siekti tobulesnio rytojaus.

Tokiu kūrybiniu keliu ėjo H. Kačinskas. Ir tai sudarė jo ryškią meninę individualybę. Kiekviename vaidinime jis buvo kitoks, neatpažįstamas, vis naujas. Jo vaidmenyse vargiai būtume radę nors dalies vaidybinių priemonių kartojimo — atrodė, tartum kiekvieną vaidmenį vis kitas asmuo vaidintų.

Jei Vilkolakio ir Tautos teatro laikais H. Kačinskas spėjo pasireikšti kaip daugiašalis vaidila, tai vėlesniais laikais, Valstybės teatruose, dar patobulinęs vaidybinę techniką, jis tapo tikrai vertingu kūrėju. Tuose teatruose vykę spektakliai ne sykį davė progos gėrėtis šio vaidilos nuolatine pažanga ir pasiekimais. — — — —

— — — — — —

Čia spausdinamos Antano Sutkaus ištraukos apie H. Kačinską paimtos iš jo knygos "Vilkolakio teatras", išsp. Vilniuje 1969. (Red.)

Foto — Vytautas Maželis

HENRIKAS KAČINSKAS, LIETUVOS VALSTYBINIO DRAMOS TEATRO AKTORIUS

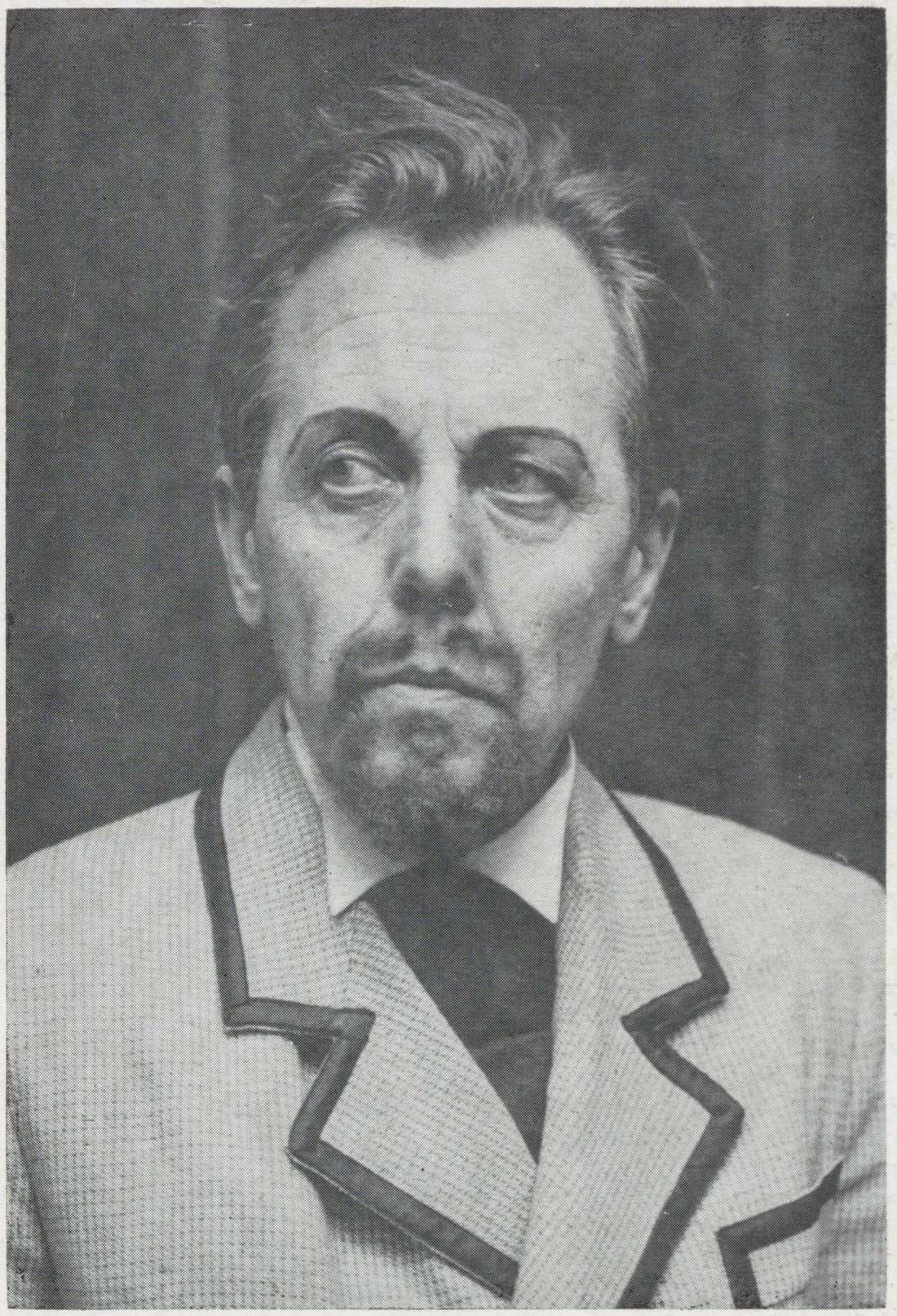

DU HENRIKO KAČINSKO VAIDMENYS:

1. Tėvas – J. Grušo veikale "Tėvas"; 2. Vincas Kudirka – K. Inčiūros veikale "Vincas Kudirka".